

LAISKA LIETUVIAMS

1

9

6

5

	* * *	GYVENIMUI TEKANT	254
K. Trimakas, S. J.		RELIGIJOS PRIESPAUDA OKUPUOTOJE LIETUVOJE	256
	* * *	PRIEŠ KUNIGUS	260
	* * *	ĮSISKVERBTI Į VAIKŲ SIELAS	266
	* * *	BAŽNYČIOS KOMUNISTŲ OKUPUOTOJE LIETUVOJE	273
	* * *	PERAUKLĖJIMAS MOKYKLOSE	274
	* * *	VIETOJ RELIGIJOS — RAUDONAS KAKLARAIŠTIS?	277
	* * *	KLAIKI JAUNŲJŲ ATEISTŲ VEIKLA	280
	* * *	OBJEKTYVI IDEALISTĖ	282
	* * *	STUDENTAI: APSISPRENDE KOMJAUNUOLIAI?	284
	* * *	TIK PUSĖ ŽMOGAUS	285
	* * *	AR RELIGIJA LIETUVOJ ŽLUNGA?	287
	* * *	TIK ATSISAKIUS PRIESPAUDOS	288

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius	Kęstutis Trimakas, S. J.
Redakcijos nariai	Gediminas Kijauskas, S. J. Dr. Arūnas Liulevičius
Administratorius	Petras Kleinotas, S. J.
Viršelis ir vinjetės	Algirdo Kurausko
Fotografijos	Algimanto Kezio, S. J.
Adresas	2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636
Telefonas	REpublic 7-8400
Spaustuvė	Immaculata Press, Putnam, Conn.
	Prenumerata metams — 3 dol.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$3.00, single copy 30¢. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

Baznytininkai veikia, mokytojai... stebi

VIEN SAUSI FAKTAI...

Savo kalboje komjaunimo III suvažiavime V. Lėlinas karštai kvietė komjaunuolius „palmti visą žmonių žinių sumą, ir paslėpti taip, kad komunistas jums nebūtų kažkas išmoka, o būtų tai, kas jūsų patį pergalvota, kad jis būtų tos išvados, kurios yra neišvengiamos šiuolaikinio švietimo požūriū“. Neatsitiktinai cituojami šie V. Lėlino žodžiai. Atrodo, kad Karmėlavos vidurinės mokyklos mokytojai dar ir šiandien neretai patelkia mokiniams tam tikrą žinių sumą, konstatuoja faktus, bet visiškai užmiršta išvadas, būtinus mokslinei pasaulėžiūros formavimui, neskatina mokinių giliai pergalvoti ką tik suvoktas žinias.

Mokytojas L. Telyčėnas jos pamokoje nagrinėjo tikais visuotinės...

apsiribojo vien sausų faktų konstatavimu.

Ne ką daugiau ugdė moksline mokinių pasaulėžiūrą ir mokytojos V. Kerbelienės žmogaus anatomijos ir fiziologijos pamoka VIII klasėje. Kartodama žmogaus liemens griaučius ir raumenis, kraujo apytakos organus, mokytoja atsėjo žmogų nuo jo gyvulinį protėvių — žinduolių, visiškai užmiršo palyginti atitinkamus žinduolių ir žmogaus organus bei jų funkcijas. Pamokoje — jokio valdymo, mokiniai kartojė mintinai iškalta...

Istorijos, Lietuvos... se pasigenda...

Kad kryžius neužstotų

šiojo religinį tvaiką, draugai stoti! — Ka... Dar... Sav...

pakviesta žuvies apdorojimo darbininkė A. Abačiauskienė. Paprasčia, kukli moteris atidžiai klausė mokinų samprotavimų ateistinėms klausimais. Paskui atsistojo ir pasakojo savo sturpius prisiminimus.

Vokiečių okupacijos metais ji gyveno Vokietijoje. Jauna, niekuo, nekaltai mergaitė buržuaziniai nacionalistai emė ir pasmerkė mirtį. Mūsų...

lestio, iki samonės „nuteista“ išvedė su kitais „nuteista“ dyti. Po pirmųjų saiv...

be. Sužeistai, iška... sių mirutes sl... ti iš lavon...

— 2 —

— k —

kontingentą kunigų protinį ribotumą, atlikti pasakos. Klebonas ir šerikas, in... senizacija, tai pasakų mėsų, meniskausių...

— 3 —

— 4 —

— 5 —

— 6 —

— 7 —

— 8 —

1965

Vol. XVI

Laiškai

LIETUVIAMS

Nr. 8. RUGSĖJIS - SEPTEMBER

KUNIGA JAUCIO KAILYJE

visada atspindi paties vaiko nuomonę, bet jie geras parodo, su kokia religijai pažiūra įtaka mokiniams yra susidūrę.

Pabrėžtina tokia išvada: tirti reikia ne tik mokinių patirtą religinį poveikį, bet ir jų įsitikinimus, jų norą ir pasirengimą aktyviai dirbti ateistinėje mokykloje. Tik žinant mokinių ateistinio išsilavinimo lygį, galima teisingai numatyti aktualiausių auklėjimo uždavinių ir organizuoti nuoseklią, efektyvią ateistinę darbą.

visada atspindi paties vaiko nuomonę, bet jie geras parodo, su kokia religijai pažiūra įtaka mokiniams yra susidūrę.

Pabrėžtina tokia išvada: tirti reikia ne tik mokinių patirtą religinį poveikį, bet ir jų įsitikinimus, jų norą ir pasirengimą aktyviai dirbti ateistinėje mokykloje. Tik žinant mokinių ateistinio išsilavinimo lygį, galima teisingai numatyti aktualiausių auklėjimo uždavinių ir organizuoti nuoseklią, efektyvią ateistinę darbą.

Pabrėžtina tokia išvada: tirti reikia ne tik mokinių patirtą religinį poveikį, bet ir jų įsitikinimus, jų norą ir pasirengimą aktyviai dirbti ateistinėje mokykloje. Tik žinant mokinių ateistinio išsilavinimo lygį, galima teisingai numatyti aktualiausių auklėjimo uždavinių ir organizuoti nuoseklią, efektyvią ateistinę darbą.

Pabrėžtina tokia išvada: tirti reikia ne tik mokinių patirtą religinį poveikį, bet ir jų įsitikinimus, jų norą ir pasirengimą aktyviai dirbti ateistinėje mokykloje. Tik žinant mokinių ateistinio išsilavinimo lygį, galima teisingai numatyti aktualiausių auklėjimo uždavinių ir organizuoti nuoseklią, efektyvią ateistinę darbą.

Pabrėžtina tokia išvada: tirti reikia ne tik mokinių patirtą religinį poveikį, bet ir jų įsitikinimus, jų norą ir pasirengimą aktyviai dirbti ateistinėje mokykloje. Tik žinant mokinių ateistinio išsilavinimo lygį, galima teisingai numatyti aktualiausių auklėjimo uždavinių ir organizuoti nuoseklią, efektyvią ateistinę darbą.

Pabrėžtina tokia išvada: tirti reikia ne tik mokinių patirtą religinį poveikį, bet ir jų įsitikinimus, jų norą ir pasirengimą aktyviai dirbti ateistinėje mokykloje. Tik žinant mokinių ateistinio išsilavinimo lygį, galima teisingai numatyti aktualiausių auklėjimo uždavinių ir organizuoti nuoseklią, efektyvią ateistinę darbą.

Šis „Laiškų Lietuviams“ numeris yra skiriamas ypatingu būdu paminėti skaudžią 25 metų Lietuvos pavergimo sukaktį. Naukodamiesi sovietine spauda iš okupuotos Lietuvos, pažvelgiame į šių dienų religijos priešpaudą pavergtoje tėvynėje. Šias pastangas dedikuojame tą priešpaudą nešantiems priminti, kad jų nepamirštame, kad keliamo balsą ir skatiname išeivius tautiečius ir kitataučius kelti viešo protesto balsą, iki bus sustabdytas tas šmeižtais, niekinimais, grasinimais ir jėga paremtas pasaulėžiūrinis tikinčiųjų prievartavimas ir bus suteikta pilna sąžinės, viešo savo religinių įsitikinimų išpažinimo bei tautos savarankiško gyvenimo laisvė.

ATEISTINIO AUKLĖJIMO

bandymą sujungti ateistinį darbą su kitomis mokinių veiklos sritimis. Ateistinė veikla čia organizuojama per mokinių kultūros universitetą, kurį pratinama mokinius giliau suprasti ir kurti ateizmo klausimą, užkerta kelią primityvizmui.

Pačialai yra žinomas Blagoveščensko miesto mokyklų patyrimas. Pasakodamas apie jį, vietos pedagoginio instituto pedagogikos katedros vedėjas A. Aleksejevas pabrėžė, jog vaikų noras dirbti ateistinį darbą skatinamas nuo penktosios ir net nuo pradinio klasių. Tegu jų veiklos apimtys nedidėja, o patyrimas menkas, bet pats aktyvus ateisto vardas vaikams tampa svarbia paskatintinio priemonė. Kaip pažymėjo Čiuvašijos ATSR mokyklų tobulinimo...

KOVINGI ATEISTAI
AUGA VEIKLOJE

GYVENIMUI TEKANT

■ 25 M. PAVERGTOJ LIETUVOJ

Jau kurį laiką minimos 25 m. Pabaltijo kraštų okupavimo sukakties kulminacinės šventės buvo suruoštos liepos 17 d. tų kraštų sostinėse. Tiems minėjimams priduoti didesnės reikšmės iš Maskvos atvyko vyriausiosios sovietų pareigūnai: Aukščiausios Tarybos pirmininkas Mikojanas — į Taliną; Sovietų Sąjungos ministeris pirmininkas Kosyginas — į Rygą; o į Vilnių — Sovietų Rusijos komunistų partijos sekretorius ir prezidento narys M. Suslovas, kuris jau 1944 m. pabaigoje vadovavo sovietams nepalankių gyventojų tremimams ir partizanų likvidavimui Lietuvoje.

Tos sukakties proga lietuviams tiesiog kalte kalama propaganda apie per 25 m. padarytą pažangą. Negalima užginčyti, jog kai kuriose srityse — pvz. technikoje — pažanga padaryta. Kitaip ir būti negali. Juk kiekviena tauta, laikui bėgant, kelia savo krašto gerovę. Ir nepriklausomoje Lietuvoje po pirmojo pasaulinio karo per 22 metus buvo daug pasiekta (tik dabar tie laikai komunistų pristatomi kaip tamsos ir liaudies priespaudos metai). Ir dabar pažanga būtų daug didesnė, jeigu okupantai netrugdytų tautos polėkių žemės ūkio suklektyvinimu, pramonės suvalstybinimu ir rusų kolonialiniu Lietuvos išnaudojimu. Tačiau dar skaudžiau, kai pati tauta varžoma kurti savo valstybinę bei kultūrinę gerovę ir visokiom priespaudom prievartaujama atsisądėti krikščionybės ir priimti komunizmą. Pastaruosius kėslus vaizdžiai atskleidžia šis L. L. numeris.

■ IŠEIVIŲ PASTANGOMIS

Tuo tarpu, kai okupuotuose Pabaltijo kraštuose reklaminiu dirbtinumu buvo švenčiama "iš buržuazinės vergovės išlaisvinimo" 25 m. sukaktis, išeiviams teko nelengva užduotis laisvajam, bet kitkuo mažai besirūpinančiam pasauliui parodyti tikrąją tų Sovietų Sąjungos okupuotų kraštų padėtį.

Atsiekta buvo daug, nes ir darbo buvo įdėta. Birželio įvykių minėjimai daugelyje vietų buvo suruošti dalyvaujant ne tik lietu-

viams, kitiems pabaltiečiams, bet taip pat vietinių kraštų ar vietovių aukštiesiems asmenims, pvz. Kanados gynybos ir prekybos ministeriams P. Hellyer ir M. Sharp Toronte, senatoriui T. Dodd Hartforde, Conn., ir kt. Pirmą kartą JAV valstybės sekretorius D. Rusk priėmė pabaltiečių delegaciją pasikalbėti apie tuos kraštus.

JAV Atstovų Rūmai priėmė rezoliuciją, kurioje JAV prezidentas prašomas iškelti Sovietų Sąjungos okupuotų Pabaltijo tautų laisvo apsisprendimo reikalą Jungtinėse Tautose. Prezidento Johnsono paskelbtoji Pavergtųjų Tautų savaitė šiemet buvo masiškai atšvęsta Niujorke, Čikagoje ir kitur (Atstovų Rūmų narys R. C. Pucinski pareiškė: "Čikaga dar nėra mačiusi tokios pavergtų tautų antikomunistinės demonstracijos").

Tokie vieši žygiai negalėjo likti nepastebėti net Sovietų Sąjungoje. Pabaltijo kraštų 25 m. sukakties minėjime Rygoje Sovietų Sąjungos ministeris pirmininkas A. Kosyginas aukščiau paminėtą JAV Atstovų Rūmų rezoliuciją pavadino "provokacine", o Vilniuje A. Sniečkus — "grubių kišimusi į mūsų vidaus reikalus"; o iš Maskvos atvykęs Suslovas apkaltino "niekšišką JAV imperialistinių vadeivų demagogiją" dėl JAV prezidento paskelbtos Pavergtųjų tautų savaitės rengimų.

■ ARTIMIEJI IRGI PRIESPAUDOJ

Pabaltijo kraštų 25 m. pavergimo sukakties proga kalbėdami apie Lietuvos katalikų religinę priespaudą, negalime neužsiminti apie kitų krikščionių panašų likimą okupuotoje tėvynėje. Joje 1940 m. buvo apie 235,000 evangelikų, iš kurių 150,000 gyveno Klaipėdos krašte. Lietuvių evangelikų buvo virš 150,000; kiti — vokiečiai ir lenkai. Konfesijomis dalintasi sekančiai: liuteronų buvo apie 210,000, reformatų — apie 20,000, o taip pat apie 4-5 tūkstančiai baptistų, metodistų, adventistų ir sekmininkų.

Dabartinė padėtis tiksliai nežinoma, tačiau gautomis žiniomis šiuo metu tėra likę vos keli evangelikai dvasiškai: viso gal tik

3 liuteronų ir 2 reformatų kunigai. Už tat yra padidėjęs pamokslininkų skaičius. Daug bažnyčių uždaryta. Vilniuje evangelikų liuteronų bažnyčia sudeginta, o reformatų bažnyčia paversta kino teatru.

Neseniai mirusio evangelikų kun. A. Šerno viešas tikėjimo atsisakymas spaudoje laikytinas sufabrikuotu arba išgautu prievarta.

■ ŽYGIS I JUNGTINES TAUTAS

Šiomet JAV lietuviai ruošiasi dar vienai demonstracijai. Kiek vėlokai kilęs projektas surengti žygį į Jungtines Tautas Niujorke vystosi į didžiausią šių metų Lietuvai laisvės reikalavimo manifestaciją.

Mintis, kilusi mažam jaunų organizatorių būriui Niujorke, randa vis didėjančią pritartimą lietuviškoje visuomenėje. Užsimojimas didelis — lapkričio 13 d. prie Jungtinių Tautų būstinės sutelkti bent 20,000 lietuvių. Tikslas aiškus, organizatorių suformuluotas sekunčiai — „atkreipti Jungtinių Tautų dėmesį į Lietuvos ir apskritai į Pabaltijo valstybių padėtį *taip girdimai*, kad būtų sukludytas polinkis tų kraštų likimą vis dar nutyliuoti ir gal net visai pamiršti;... reikalauti, kad Jungtinės Tautos nebedelsdamos imtųsi priemonių likviduoti kolonializmui ir Europoje, būtent, Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje“.

Žygis šiuo tikslu vertas visų lietuvių, kitų pabaltiečių ir visų laisvę mylinčių žmonių pritarimo.

■ NEBE LIAUDIES OPIUMAS

Krikščionių - marksistų pokalbyje IV. 29—V. 2 Salzburge dalyvavo keliolika komunistų teoretikų iš Italijos, Prancūzijos, Bulgarijos, Jugoslavijos ir rytų Berlyno. Referatuose ir diskusijose išryškėjo jų įsitikinimai religijos atžvilgiu.

Roger Garaudy, profesorius iš Marksistinių Studijų ir Tyrimų Centro Paryžiuje, pareiškė, jog Marksas ir Leninas „liaudies opiumu“ pavadino religiją ne aplamai, bet tik jos vieną, istoriniai apibrėžtą, formą. Jugoslavas Bosnjak iš Zagrebo universiteto pasakė, jog „religija yra nemirtinga“, nes žmogus visada lieka „kosmo tragiška būtybė“. „Nei apšvieta, nei tradicinis materia-

lizmas nėra išlaikę istorijos egzaminų“, aiškino jis. „Nei mokslinio pažinimo plėtimas, nei materialinių gyvenimo sąlygų pagerinimas tuo pačiu automatiškai neprives prie religijos išnykimo, nes ji yra pagrįsta daug gilesniais egzistenciniais žmogaus reikalais“.

Garaudy dar pridūrė, kad kilniausia išraiška, kurią pats žmogus gali sukurti, yra meilės suformulavimas krikščionybėje, Kristaus gyvenime ir mirtyje ar net Teresės iš Avilos ar Jono nuo Kryžiaus raštuose.

Šie marksistų pasisakymai apie religiją ir krikščionybę skamba taip skirtingai, o vietomis visai priešingai, komunistų - funkcionierių propagandai, sistematingai niekinančiai religiją, tikinčiuosius ir kunigus Sovietų Sąjungoje ir okupuotoje Lietuvoje (žr. šio L.L. nr. 260 - 265 ir 269 - 273 psl.).

■ NEI SIENA, NEI PROPAGANDA

Nuo 1949 m. iš Rytų į Vakarų Vokietiją pabėgo beveik 3 milijonai asmenų. Neseniai paskelbta statistika rodo, jog nuo 1961 m. daugiau kaip pusė pabėgėlių buvo jauni, neturį dar 25 m. amžiaus, t. y. nuo pat vaikystės buvę komunistinės propagandos įtakoje. Net pastačius sieną Berlyne, pabėgo dar 21,000, o 126 buvo pašauti.

Nei propaganda, nei siena, nei kulkos nesulaiko žmonių tame krašte, kur politinė-ekonominė sistema sunkiai pakeliama.

■ NEPASITENKINIMAS SOVIETUOSE

Ar Sovietų Sąjungos piliečiai yra patenkinti krašto santvarka? 1964 m. Rusiją apkeliaavusio komunistinės Jugoslavijos profesorius M. Mihajlovo pranešimu, eilinių, ypač jaunų, rusų nepasitenkinimas didėja: 1) dėl „baudžiosios įstatymų“ kolchozuose, 2) dėl labai skirtingų algų paprastiesiems darbininkams ir specialistams bei administratoriams, 3) dėl privalomos 3-4 m. karinės prievolės ir 4) dėl neteisingos mokyklos sistemos, kurioje privilegijuotos klasės vaikams leidžiama toliau studijuoti, kai tuo tarpu kiti po vidurinės mokyklos privalo du metus dirbti pramonėje ar žemės ūkyje.

Šis reportas kai kurių ekspertų laikomas vienas reikšmingiausių. Jo išvada — Sovietų Sąjungoje lauktina drastiškų pakeitimų ar net revoliucijos.

NE TIK AMERIKOS ar kitų kraštų spaudoje, viešose ir neviešose kalbose, bet ir lietuvių išeivių pašnekesiuose kartais pasakoma, jog pastaruoju metu komunizmas yra “atsileidęs”, “sušvelnėjęs”, “praradęs savo aštriuosius kampus”. Politikoje linksnijuojamas Sovietų Sąjungos koegzistencinis manevravimas Vakarų link, ekonomijoje pastebimas Liebermano suprojektuotas rusų pramonės kėlimas kapitalistinio pelno motyvais, o krašto viduje, rodos, ne taip varžomi saviti atskirų tautų kultūriniai pasireiškimai. Lygiagrečiai minimas padėties sušvelnėjimas religijos atžvilgiu. Kaip ten bebūtų kitose srityse, religijos atžvilgiu sušvelnėjimas yra daugiau iliuzinis, įsivaizduotas, negu tikras. Toji iliuzija yra kilusi dėl dviejų priežasčių: 1) dėl trumpalaikio, bet jau praėjusio 1954-1957 m. religijos priespaudos atoslūgio ir 2) dėl komunistų taktikos pakeitimo.

Tenka pripažinti, kad po Stalino mirties valdžią perėmus Chruščiovui, daugelyje sričių — jų tarpe ir religijos reikaluose — griežti varžtai buvo šiek tiek atleisti. 1954 m. Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos Centro Komiteto nutarime “Apie klaidas skleidžiant mokslinę - ateistinę propagandą” sakoma ateityje vengti dvasininkų ir tikinčiųjų ižeidinėjimo ir kišimosi į bažnyčių administracinius reikalus, nes tai tikinčiuosius tik “fanatiškai” užgrūdina. Sekė religijos priespaudos atoslūgis: spaudoje pasirodė net tikėjimą ginančiųjų pasisakymų. Lietuvoje 1955 m. buvo konsekruoti du vyskupai: P. Maželis ir J. Steponavičius; taip pat oficialiai leista išspausdinti dvi religinio pobūdžio knygeles: maldaknygę ir kalendorių (tai, rodos, vieninteliai religiniai leidiniai Lietuvoje per 25 metus).

Toks atoslūgis tęsėsi neilgai. Komunistai netrukus pajuto, kaip gaji dar buvo religija Sovietų Sąjungoje. To jie negalėjo pakeisti. Oficialiais nutarimais vėl buvo užakcentuota, jog komunizmo laikysena prieš “atgyvenusį” “liaudies opiumą” yra nepakitusi, kad imamasi tik kitokios taktikos: iš praeities patirties juk buvo pastebėta, kad per griežtas persekiojimas tikinčiuosius tik dar labiau užgrūdina, tad nuo dabar, religijai suteikiant tik minimalines sąlygas, siekiama ją sužlugdyti moraliniu teroru ir antireligine propaganda.

Tai dvilypei laikysenai įstatyminių pagrindą duoda Sovietų Sąjungos konstitucijos tariamasis "sąžinės laisvės" 124 straipsnis: "Piliečių sąžinės laisvei užtikrinti TSR Sąjungoje bažnyčia atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo bažnyčios. Religinio kulto atlikimo laisvė ir antireliginės propagandos laisvė pripažįstama visiems piliečiams". Iš tiesų, sovietų valdžia ne tik leidžia, bet pati planuoja, remia ir praveda anti-religinę propagandą. Bažnyčia yra tiek "atskirta" nuo valstybės, kad jos visas turtas suvalstybinamas; kai kurios bažnyčios paverčiamos sandėliais, pramogų namais ir kt.; likusiomis, apdėjus aukščiausiais mokesčiais, leidžiama naudotis pamaldoms. Kunigus bažnytiniams darbams skirsto valdžios kulto komisaras; vyskupai ne tik nuo jų vyskupijų administravimo, bet ir aplamai nuo žmonių izoliuojami. Veiklesni kunigai šmeižiami, apkaltinami prieštarybine veikla, suspenduojami ar net teisiami ir įkūšami kalėjiman. Profesijų žmonės, mokiniai ir šiaip dirbantieji verčiami neiti į bažnyčių "kolektyviniu spaudimu", pajuoka, šnipinėjimai, grasinimais per mokyklas, darbovietes ir komunistų organizacijas. Kunigų veikla tiek varžoma, jog jie negali lankyti tikinčiųjų namuose ir net ligonių ligoninėse, nors ligoniniai ir raštu prašytų kunigų pakviesti; uždrausti bet kokie ryšiai su jaunimu. Be to, religiniams tikslams negalima naudotis nei televizija, nei radiju, nei kitomis komunikacijos priemonėmis. Nors TSRS konstitucijos 125 straipsnis garantuoja spaudos laisvę ir nurodo, kad pati valdžia turi parūpinti spaudos priemones visiems bendriesiems — taigi ir religiniams — liaudies reikalams, tačiau jokia religinė — nei periodinė, nei neperiodinė — spauda neleidžiama. Ką rodo per 25 m. vienintelė spausdinti leista maldaknygė su kalendoriumi? Palyginus ją su nepriklausomoje Lietuvoje leidžiamais 32 katalikiškais laikraščiais bei žurnalais su 7.5 milijonų metiniu tiražu ir begale religinių knygų, ji kontrastiškai rodo pasibaisėtiną religinės spaudos draudimą, kuriuo komunistinė valdžia prasilenkia pačiai TSRS konstitucijai.

Taip sukausčius bet kokią religinę įtaką, visos galimos priemonės vartojamos žmonėse įdiegti ateistinių komunizmą. Po 1957 m. smarkiai sutintensyvintos pastangos plėsti ateizmą.

Prievartaujanti antireliginė propaganda

Jos reiškiasi dviem frontais: 1) bendra propaganda, taikoma visiems žmonėms, ir 2) ypač suintensyvinu jaunimo ateistiniu švietimu per mokyklas ir ateistiniu auklėjimu per spaliukų, pionierių ir komjaunimo organizacijas.

Bendroje propagandoje ankstyvesnė santvarka pristatoma kaip tamsi, o religija kaip tos tamsos vaisius ir palaikytoja. Apie nepriklausomą Lietuvą rašoma: "Buržuazinė Lietuva buvo fašistinė - klerikalinė valstybė, vienas tamsiausių Europos užkampių. Atsilikęs žemės ūkis, menka, užsienio monopolistams nešusi pelnus pramonė, negailestingas išnaudojimas, nedarbo, skurdo, ligų grėsmė, neraštingumas ir kitos kapitalistinės santvarkos "gėrybės" buvo dirva, kurioje augo ir bujojo religija, kuria rėmėsi bažnyčia" ("Religijos ir ateizmo klausimai", Vilnius, 1963, 328 psl.).

Žiūrėdami į religiją, kaip į buržuazinės santvarkos "liekaną" — priešingą komunistinei sistemai, o tačiau giliai išsėknijusių lietuvių tautoje — komunistai stengiasi ją išrauti visomis galimomis priemonėmis. Apie sustiprintą ateistinę propagandą liudija oficialus Lietuvos Komunistų partijos žurnalas "Komunistas", (1964 m. lapkričio nr.): "1954 m. buvo skaityta 1853 paskaitos ateistiniais, filosofiniais ir gamtos mokslų klausimais, o per pirmuosius tris 1964 m. ketvirčius šiais klausimais buvo skaityta 28,430 paskaitų... Dabar žymiai geriau leidžiama antireliginė ir mokslo populiarinimo literatūra. Nuo 1954 metų šios literatūros išleista 229 pavadinimai bendru 2,393 tūkstančių tiražu... Antireliginį darbą žymiai aktyviau dirba kinai ir teatrai, dailė ir meno saviveikla".

Ne tik oficialūs propagandistai ir mokytojai (kurie ex professo irgi turi būti propagandistai), bet taip pat studentai ir kitų profesijų žmonės verčiami įsijungti į tą ateistinės propagandos veiklą, viešai išpažinti ateizmą ir jį kitiems skleisti, kitaip negaudami baigiamųjų mokslo diplomų arba prarasdami savo darbą. Neretai priverstiniai yra ne tik ateizmo skleidėjai, bet ir "priėmėjai" — klausytojai, kurie suvaromi iš kolchozų ir kitų darboviečių pasiklausyti kalbų ir paskaitų.

Ateistinis jaunimo "perorientavimas"

Kadangi ateistinė propaganda suaugusius ribotai tepaveikia, komunistai yra nukreipę savo didžiausią dėmesį ir pastangas į jaunimą. XXII Tarybų Sąjungos Komunistų partijos suvažiavime Chruščiovas pasakė: "Reikalinga apgalvota ir darni mokslinio - ateistinio auklėjimo sistema, kuri apimtų visus gyventojų sluoksnius ir grupes, užkirstų kelią religinių pažiūrų plitimui, ypač vaikų ir paauglių tarpe" ("TSKP XXII Suvažiavimo medžiaga", Vilnius, 1962, 96 psl.). Ir Lietuvoje ateistinio švietimo pastangos yra sustiprintos; pvz. Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto septintoj sesijoje 1958 m. gruodžio mėn. tebuvo svarstoma viena tema, būtent, kaip vidurinėse mokyklose sustiprinti politinį - ideologinį darbą. Ateizmas mokiniams kalamas dėstant bet kokią mokslo šaką. Vidurinėse ir aukštosiose mokyklose ateizmo kursai yra privalomi, o mokytojai kamantinėjimu ir šnipinėjimu turi susekti tikinčiuosius vaikus ir juos individualiai "perorientuoti". Į tikinčiųjų tėvų teisę auklėti savo vaikus pagal savo įsitikinimus ne tik neatsižvelgiama, bet siekiama jų įtaką vaikuose visai sugriauti, priešpastatant kolektyvo, mokyklos ir mokytojų autoritetą. Iš griežtai besipriešinančiųjų tėvų vaikai atimami ir patalpinami į bendrabučius - internatus.

Kas įvade yra sutrauktai pasakyta, šiame "Laiškų Lietuviams" numeryje pavaizduojama ištraukomis iš okupuotos Lietuvos pastarųjų metų spaudos. Ruošdami šią medžiagą, nesiekėme sistematingos religinės priespaudos nagrinėjimo. Verčiau stengėmės ją pailiustruoti tikrais vaizdais. Todėl atrinkome ištraukas, pavaizduojančias tikrus su religija besirisančius įvykius ir situacijas, kurias žmonės Lietuvoje turi pergyventi. Be abejo, sovietinė spauda daugumoj yra tendencinga— propagandinė. Tik kai kur dėl praktiškų sumetimų rašoma atviriau ir faktiškiau apie esamą padėtį. Teko pasinaudoti ir propagandine, ir daugiau faktiška medžiaga. Faktiškos ištraukos kalba už save, o propagandinę medžiagą tenka skaityti interpretuojant. Jautėme reikalą, šalia ištraukų, komentuoti, paaiškinti, kad susidarytų tikslesnis ir ryškesnis vaizdas.

Kęstutis Trimakas, S. J.

PRIEŠ KUNIGUS

RELIGIJOS didžiausi palaikytojai ir skleidėjai yra kunigai. Jei jų nebūtų, komunistams būtų daug lengviau su ja susidoroti. Kol jų yra, tol religija turės stiprų ramstį — gyvus, jai pasišventusius žmones. Praeityje komunistų neapykanta nekartą ypatingais momentais prasiverždavo kruvinais dvasiškių persekiojimais. Šiuo metu kunigai nėra persekiojami tokiu atviru būdu: komunistų partija tikisi religiją likviduoti lėtesne, bet už tai ir labiau garantuota taktika, palaipsniui naikindami dvasiškos įtaką žmonėms: 1) sumažindami kunigų skaičių, 2) neleisdami jiems palaikyti ryšių su žmonėmis, 3) suniekindami jų autoritetą.

1. Sumažinant kunigų skaičių

Kunigų skaičius Lietuvoje paskutiniu metu yra žymiai sumažėjęs. Ir tai nėra atsitiktinė karo paseka. Tas skaičius yra sistematingai mažinamas. 1940 m. Lietuvoje buvo 12 vyskupų ir 1580 kunigų. 1964 m. tėra likę trys vyskupai, tačiau valdžios įvairiopa varžomi. Kiek liko kunigų, tiksliai net nežinoma, tačiau valdžios TASS pranešimu 1954 m. buvo 741. Nemaža kunigų už mažmožius suspenduojami. Iš veikusių 4 seminarijų su 470 klierikų palikta tik viena su 25 seminaristais. Vietoj 23 baigusiujų 1940 m., 1964 m. baigė tik 5. Tokiu būdu apribojant kunigų prieauglį, per 15-20 metų Lietuvoj nebeliktų nė vieno kunigo, nes kasmet daugiau kunigų miršta, negu yra išventinama.

2. Neleidžiant kunigams palaikyti ryšių su žmonėmis

Sovietų Sąjungos konstitucijos tariamasis "sąžinės laisvės" 124 paragrafas "užtikrina" religinio kulto ir antireliginės propagandos laisves. (žr. šio "L. L." nr. 255 psl.) Tokiu būdu bažnyčiose pamaldas galima laikyti, bet daugiau nieko: viešai religiją skleisti yra griežtai uždrausta. Kunigams neleidžiama lankytis pas žmones nei bendrauti su jaunuimu.

Šis įdomus spaudoj užtikrinimas kunigo susitikimas su vaiku yra pionieriška galvosena pavaizduojamas pionieriams skirtame laikraštyje; tarp eilučių pastebima mažuosius leniniečius užlaikumuojanti gaida — "saugokitės!".

Buvo pavasaris. Saulė gailiai šildė, ėmė skleisti lapelius liepos ir beržai.

Vieną popietę mamytė pasiuntė mane parinkti topolio pumpurų vaistams. Aš pasileidau per miestelį. Tačiau topoliai reti, jų šakos nepasiekiamos. Jau maniau grįšias tuš-

čiomis, kai mane sustabdė nepažįstamas balsas:

— Ko dairaisi, berniuk?

Atsakiau, ieškas topolių pumpurų.

Nepažįstamasis parodė į šventorių. Aš nesupratau. Tada jis paėmė mane už rankos ir nuvedė pro šventoriaus vartus. Didžiuliai topoliai žemai nulenktomis šakomis siūlyte siūlė savo išbrinkusius spurgus. Aš kibau į darbą, o nepažįstamasis vis mane klausinėjo, kaip aš mokausi, kurioje klasėje, kas mano tėveliai. Į visus klausimus kuo smulkiausiai atsakinėjau, dar pasigyriau, kad turiu vieną senelę Paparčiuose, kitą — Kaišiadoryse. Gražiu, lipnių spurgų prisikimšau pilnas kišenes ir atsisveikinęs nukūriau namo.

Po to kiekvieną dieną mano naujas pažįstamas keldavo man kepurę, iš tolo šypsodavosi.

Pasibaigė mokslo metai. Pas mus atvažiavo senelė. Pavadinu mane paviešėti. Aš, žinoma, su mielu noru sutikau ir tą pačią dieną išvykau į Kaišiadoris. Tuoju senelė man pakioš mūsų nutupėtais pageltusiais viršeliais knygutę ir liepė skaityti. Perskaičiau: "Katekizmas". Viską supratau. Man jau 8 metai. Žasliuose nepatogu vesti mane į bažnyčią. Klebonas (prie topolių mano sutiktas vyriškis) prikalbino senelę nuvesti mane pirmųjų sakramentų kitoje parapijoje, kur, klebono žodžiais, "nė šuo nesulos".

Aš pavarčiau, pavarčiau "Katekizmą" ir padėjau į šalį. Senelė supyko. Bet aš dar tą

patį vakarą parvažiavau namo.

Kai dabar tuo pačiu keliu, pro bažnyčią, bėgu į mokyklą arba žaisti, beveik kasdien sustinku tą patį savo "pažįstamą". Tačiau jis jau man nebekelia kepurės, saldžiai nesišypso.

Bet aš tuo tik patenkintas — noriu tapti šauniu komunistinės visuomenės kūrėju, milžinu, kuriam nusilenks ne tik žemė, bet ir dangus su visomis planetomis.

O jums, jaunieji draugai, ar neteko patekti į kunigų voratinklį? Kaip jūs ištrūkote? O gal neturėjote jėgų atsispirti, gal suklupote prieš altorių? Tada pasiryškite daugiau savo klaidų nekartoti. ("Lietuvos Pionierius", 1962 rgp. 11 d.)

Vaikai ir suaugę "atbaidomi" nuo kunigų. Dėl to neretai tenka pasauliečiui imtis kunigo darbo, nors jam gresia panašūs pavojai.

Apačioj talpinamame pasakojime atsiskleidžia tikras vaizdas, kaip užgniaujamos bet kokios (kad ir pusiau privačios) pastangos mokyti vaikus religijos. Jei tai būtų daręs ne pasaulietis, bet kunigas, su juo būtų pasielgta daug griežčiau.

Vytautą Volodką pažįsta kiekvienas Karmėlavos miestelio gyventojas. Mat, labai jau liūdnai jis pagarsėjo karmėlaviškių tarpe. Ruošėsi tapti kunigu, bet, pritrūkęs "pašaukimo", tapo veltėdžiu, tikru dangaus paukščiu, kuris nenori nei sėti, nei piauti, tik į aruodus trokšta krauti.

Paskutinė jo išmonė buvo tokia. Pasitaręs su vietos klebonu ir davatų aktyvu, ėmė ir organizavo Karmėlavoje "šventąją mokyklą". Mokė jis keleto tikinčiųjų karmėlaviečių vaikus biblijos legendų ir šventos trejybės paslapčių, pa-

sakojo apie šventųjų gyvenimus ir pratino varstyti rožančiaus karoliukus, žodžiu, užsibrėžė versti aukštyrų kojoms visą mokyklos auklėjimo darbą.

"O kur mokytojų akys?" — nustebęs skaitytojas. Deja, mokytojams tikrai trūko akylumo... Tik vadovaujančioms rajono organizacijoms tarus savo žodį, V. Volodka buvo priverstas nutraukti savo ganytojišką veiklą ir susikrauti į portfelį maldaknyges bei katekizmus. ("Tarybinis mokytojas", 1962 m. lapkričio 29 d.)

Veiklūs kunigai visai stengiasi palaikyti ryšius su žmonėmis, ypač jaunimu: lanko slapta, įsirašo į futbolo komandą ir pan. Vieną tokį "nelegalių" ryšių būdą aprašo mokytojas.

Kartąėjau paupiu namo. Už krūmelių girdėjosi linksmas klegesys. Aš atkreipiau į tai dėmesį ir priėjau arčiau. Nustebau, kai meškeriojančių vaikigalių tarpe pamačiau ir

vietos kleboną. Kas gi patraukė vaikus prie kunigo, ir kodėl čia taip linksma? Pasirodo, klebonėlis atsinešė spinningą ir bando žuvauti. Duoda ir vaikams pabandyti. Kai metimas nevykęs — visi kvatojasi. Ypač kai klebonėlis populiarumo dėlei dar kokį stipresnį žodelį priduria. O juk tai, patikėkit, vaikams, ištroškusiems naujų išpūdžių, tiesiog atradimas. Jie mielai sekios paupyje paskui kleboną ir klausysis jo kalbų. Jie ir nepajus, kaip atsidurs bažnyčios pinklėse. ("Tarybinis mokytojas", 1965 m. gegužės 30 d.)

Žinoma, prieš tokį kunigo "žvejojimą" buvo imtasi priemonių. Kaip kunigas buvo sustabdytas ir kaip jis nukentėjo, nerašoma šiame straipsnyje, kuris skiriamas ne tikintiesiems baugini ar kunigui ašmeižti, bet mokytojus raginti net ir vasarą dirbti ateistinių darba mokinių tarpe, duodant "niekad nesnaudžiančio" kunigo pavyzdį.

3. Suniekinant kunigų autoritetą

Paskaitomis, spauda ir kitomis priemonėmis Sovietų Sąjungoje yra siekiama visiškai sugriauti dvasiškinę autoritetą, kad žmonės jais nepastiktėtų. Kunigams primetamas visuotinis gobšumas, savanaudiškumas, protinis atbukimas, dorovinis nuosmūkis ir antiliaudiška veikla, palaikant buržuazinį nacionalizmą Lietuvoje ir "banditų" (partizanų) veikimą netolimoje praeityje. Tiek įsismaginama, kad prieinama prie tokio prasilenkimo su tiesa, jog net tokie kunigai kaip BALFo reikalų vedėjas kun. L. Jankus apšmeižiami žmonių žudynėmis (žr. šio "L. L." nr. 262 psl.).

Kodėl, kaip rašo "Šluota" 1962 m. kovo nr., klebonas kun. Strelčiūnas užsitarnauja ne tik "visų" Obelių miestelio gyventojų pastabas "na ir buvo paukštelis", bet ištrėmimo iš parapijos ir net tokio viešo jo "nedorybių" apskelbimo tame humoristiniame laikraštyje? Kuo jis

buvo kaltas? Parapijos pinių nusavinimu, kaip rašo "Šluota"? Jei jis būtų tuo kaltas, būtų už tai ir nubaustas? Ar jis buvo kaltas, kaip "Šluota" rašo, "ne visai dievobaimingais pasilinksminimais Panevėžyje, Daugpilyje ir smėlėtuose Dauguvos pliažuose"? Jei jis būtų kal-

tas, iš to būtų padarytas didelis viešas skandalas, kokio komunistai jau seniai laukia. Jei tai būtų buvęs ne šmeižtas, bet faktas, komunistinė spauda būtų atskleidusi kiekvieną detalę. O tai jiems padaryti būtų buvę nesunku, nes kiekvienam kunigui išvykti iš savo vietovės reikia leidimo, o bet kur jam vykstant jis sekamas. "Panašių A. Strelčiūno nuodėmių galima prirašyti visą jaučio odą", rašo "Šluota". Kaipgi nebus galima: juk ir jaučio oda didelė, ir fantazija laki. Tik sekančiu straipsnio sakiniu atveriamos kortos ir tikroji "kalbė":

Bet ne čia esmė. Mat, klebonėlis, pasirodo, užsiiminėjo ne

tik lakstymu paskui sijonus ir rublio medžiojimu. Jis prikišo nagus ir prie rimtesnių dalykų. Pavyzdžiui, vasaros atostogų metu įrengė savo bute klubą vaikams, kurį lankė dešimt religingų šeimų vaikų. Pakišdamas sauja saldinių ir senų iliustruotų žurnalų, kunigas stengėsi patraukti vaikus į savo pusę, neigė mokytojų aiškinamas mokslo tiesas.

Pasirodė, jog tai buvo nebe pirmas Strelčiūno bandymas religijos nuodais žaloti jaunųjų tarybinių piliečių sąmonę. Prie bažnyčios net buvo įsteigtas religinis "Kryžiaus kelių" ratelis iš 19 žmonių, į kurį buvo įtraukti Obelių vidurinės mokyklos mokiniai. Prisidengęs religine skraiste, klebonas stengėsi varyti antitarybinę

propagandą, atitraukti jaunimą nuo knygos, sporto, savi veiklos. Čia jis veikė daugiausia per atsilikusius tėvus, įvairydamas jiems baimės "dievo rūstybe". Taip jis įkalbėjo 8 klasės mokinę V. Deksnytę stoti į komjaunimą, kad ši pranešintų jam visa, kas vyksta komjaunuolių tarpe.

Tada vietiniai valdžios organai ir sudavė pernelyg veikliam ir "išradingam" klebonėliui per nagus: neikišk jų ten, kur tau nepriguli! Strelčiūnui teko išsikelti į kitą parapiją — į Biržų rajono Pabiržės miestelį.

Kiek teko girdėti, jis ten vaidina kone šventąjį ir tarybų valdžios nuskriaustą žmogų... ("Sutanų šešėlyje"; "Šluota", 1962 m. kovas).

4. Argumento silpnumas: tai pripažįsta patys komunistai.

"Atskeisti bažnytininkų piktadarystes" ir tuo bandyti sukompromituoti religiją — tai plačiausiai vartojama komunistų taktika, nors ji yra paremta ant "argumento", kuris yra visai nepakankamas tikėjimui sugriauti. Štai "Tarybiname mokytojuje" cituojamas vienos vidurinės mokyklos dešimtos klasės mokinės pasisakymas:

"Mūsų mokykloje dažnai skaitomos paskaitos apie religiją, apie kunigų piktadarybes. Tačiau jos mane, kaip ir daugelį kitų mažai veikė. Per paskaitas dažnai pasakojama apie kunigų blogus ir nedorus darbus ir manoma, kad padės

mokiniams atsisakyti pinklių. Bet netikėti kunigais — tai nereiškia netikėti dievu". (viena Ukmergės rajono vidurinės mokyklos dešimtos klasės mokinė: "Tarybinis mokytojas", 1964 m. liepos 23 d.) (Taryb. spaudoj Dievas ra-

šomas maž. raide — Red.)

Po to pasisakymo seka Mokyklų mokslinio tyrimo instituto pedagogikos - psichologijos sektoriaus vedėjo B. Bitino paaiškinimas:

"Mokinė labai gerai pastebi ateistiniame darbe kartais pasireiškiantį nukrypimą tik į antiklerikalinę propagandą... Be abejo, antiklerikalinė propaganda suvaidino savo vaidmenį: tą patvirtina visi buvę tikintieji. Tačiau dabar jos jau aiškiai nebepakanka, o jos pervertinimas tampa vyresniojo amžiaus mokinių ateistinio auklėjimo stabdžiu" (ten pat).

5. Nors argumentas silpnas, jis efektingai tebenaudojamas.

Nežiūrint šio argumento silpnumo, kurį patys komunistai — ir net MMTI pedagogikos - psichologijos sektoriaus vedėjas B. Bitinas — pripažįsta, vis dėlto jis buvo ir tebėra vartojamas. Tuo būdu atsiengiama ir nemaža rezultatų, ką, B. Bitino liudijimu, "patvirtina visi buvę tikintieji" (žr. apačioj, šiame ir sekančiame puslapyje).

Mokytojų laikraštyje aprašoma, kaip susirinkime vienos darbininkės pasakojimas apie prasimanytus kun. L. Jankaus darbus paveikė devintoją Marytę:

"...Vokiečių okupacijos metais ji gyveno Skuode. Jauną, niekuo nekalta mergaitę buržuaziniai nacionalistai suėmė

ir pasmerkė mirti. Mušė be gailėsčio, iki sąmonės netekimo. Kartą ją išvedė su kitais „nuteistaisiais“ sušaudyti. Po pirmųjų salvių ji krito į duobę. Sužeistai, iškankintai, pergyvenusiai mirties siaubą, jai pavyko iššliaužti iš lavonų krūvos, pabėgti.

— Žinote, vaikai, — sako moteris, — kas laimino tuos žmogžudžius, rankos mostu isakydavo žudyti žmones? Ogi buvęs Skuodo gimnazijos kapelionas Lionginas Jankauskas.

Pasirodo, jis rankose visada kartu su brevijoriumi laikė revolverį ir ciniškai šaukdavo: „Laimingos mirties!“, paleisdamas iš pistoleto taiklų šūvį. Kiek daug kraujo šis budelis, bažnyčios tarnas, praliejo!

— Pagalvokite, vaikai: jeigu yra dievas ir jis gailėstingas, teisingas, tai ar gali jis leisti tokiam žmogėdrai ant žemės vaikščioti? O jis ir šiandien vaikšto, gyvena už Atlanto ir vėl svaioja grįžti į Lietuvą žudyti...

Ir šis atsitikimas, ir kiti ateistų būrelio renginiai padėjo formuotis materialistinei Marytės pasaulėžiūrai. („Kad kryžius neužstotų šviesos“, „Tarybinis mokytojas“, 1965 m. balandžio 1 d.)

Vidurinės mokyklos mokytoja pasakoja, kaip „parodžius tikrąjį buržuaziniams nacionalistams talkininkavusio kunigo veidą“, dv. mokinės nustojo tikėti.

Kartą iš mokytojų sužinojau, kad mokinės seserys D. yra tikinčios. Kažkaip nesinorėjo tuo patikėti. Su vyresniąja bandžiau pasikalbėti. Ji man pareiškė, kad tiki ir tikės...

Šias mokines pradėjome ne tik kviestis į ateistinius rengimus, bet joms pavesdavome ir praktiškai ką nors atlikti.

Buvo ruošiamasi aptarti knygėlę „Nuodėmingi angelai“. Minėtos mokinės paprašiau pasirošti pasakojimui apie tai, kaip dvasininkai naudodavo išpažintį revoliucinėms nuotaikoms sekti. Jaučiau, kad mokinė nenoriai imasi darbo. Ji man pareiškė, kad išpažinties slaptumo sulaužymas — išimtinis, labai retas dvasininkų gyvenimo reiškinys. Tada aš surinkau medžiagą apie vietos dvasininką Vilutį, kuris talkininkavo buržuaziniams nacionalistams, per išpažintį sužinojęs pirmųjų komjaunonių, pirmųjų kolūkiečių pavardes, jas pranešdavo banditų gaujoms. Po to naktimis aidėdavo šūviai. Apie kunigo Vilučio veiklą rašo ir rajoninis laikraštis.

Ateistų būrelio nariai parinko ir daugiau literatūros minėta tema. Draugams padedant, mokinė D. pranešimui

pasirodė labai vykusiai, knygėlės aptarimas vyko idomiai. Ateistų būrelio nariai susidraugavo su šia mokine ir jos seserimi, visuomet joms padėdavo.

Anksčiau į bažnyčią seserys D. eidavo tiesiog demonstratyviai. Su jomis teko daug padirbėti, bet aš tikėjau, kad rezultatai bus teigiami, ir neapsirikau.

Šiomet man jos pareiškė, kad dievu nebetikinčios, išpažinties jau seniai nebeeinančios, o į bažnyčią tik per didelės šventės mama jas nusiveda „dėl žmonių akių“.

Pasišnekėjau ir su jų religinga mama. Ji mėgsta pasiginčyti religine tema, kietai laikosi savo. Bet aš tikiu, jog ateis laikas, kai ir ji per didžiąsias šventes nevers vaikų lankyti bažnyčios („Tarybinis mokytojas“, 1964 m. birželio 7 d.).

6. Nelygioj kovoj susitikus.

Mokytojas yra naujojo, komunistinio, „tikėjimo“ skelbėjas, kuris ne tik mokykloje skleidžia komunizmą, bet ir už jos sienų budriai stebi bet kokią kontrarevoliucinonierišką pasireiškimą ir į jį reaguoja. Jam tenka susidurti ir su kunigu. Kokių priemonių jis imsis? Kaip matome iš šio, apačioj atspausdinto (autorius liudijimu, tikro) atpasakojimo, jis ir čia imasi ne tiek sugriauti religinius argumentus, kiek priimti kunigui „buržuazinę - antiliaudinę“ veiklą. Kunigas tuo pačiu ar kuo panašiu negali atsilyginti.

Žurnalistikoje įprasta kalbėti, tiksliai nurodant vietą, veikėjų pavardes. Ne išgalvotas įvykis pasakojamas ir čia, bet dėl svarbių priežasčių tikroji veiksmo vieta ir veikėjų pavardės neminimos.

* * *

Pirmoji mokytojo Kosto Petrylos darbovietė — Parkarkliai. Greta naujutėlaitės keturaukštės vidurinės mokyklos, antroje gatvės pusė

je, lyg nenorėdama pasiduoti, niūriai stūksojo bažnyčia. „Nieko sau kalmynai“, — svarstė Kostas, vaikštinėdamas pirmyn ir atgal ta pačia gatvele. Buvo sekmadienis, ir bažnyčios varpai šaukė tikinčiuosius. Stebėdamas bažnyčion einančius, Kostas pamatė jų tarpe ir mokyklinio amžiaus vaikų. Visi šie mokiniai po savaitės sėdės jo vadovaujamoje klasėje ir smalsiomis

akimis stebės jį, naująjį matematikos mokytoją, klausysis jo aiškinimų. Jaunasis mokytojas susimąstė: „O aš ar žinočiau tas silpnas savo auklėtinių ir jų tėvų vietas, į kurias pataikęs, mano žodis priverstų juos susimąstyti, pakeltų juos suklupusius?“ Ir Kostas, prisijungęs prie dviejų pagyvenusių moterėlių, įėjo į bažnyčią.

Dejavo vargonai, prie altoriaus sukinėjosi tradicinio imitimo kunigas. Kosto dėmesys buvo sutelktas į grupę mokinių, parpuolusių ant kelių. Tiesa, dalis jų buvo paklupdyta greta mamų ir abejingai spoksojo į maldaknyges. Bet dvi mergaitės, Kosto nuomone, septintokės ar aštuntokės, klūpojo ties Marijos paveikslu ir nuoširdžiai meldėsi.

Baigėsi mišios. Į sakyklą pakilo kunigas. Paskaitęs evangelijos žodžius apie tai, kad „anuo metu“ Kristus buvo persekiojamas, jis minutei nutilo. Paskui, metęs žvilgsnį į altoriuje kybanti Kristų, sušuko:

— Kristau karaliau, pasakyk, kodėl ir šiandien tave persekioja žmonės, kodėl šiandien ne vienas tave iš naujo kryžiavoja, sutrypia kojomis?

Nutilus aidui, kunigas pats sau atsakė:

— O todėl, kad tavo vardą iš žmonių širdžių išstūmė nuodėmė, pasivadavusi skambiais civilizacijos, mokslo, kultūros vardais..

Kostas suprato, kad pamokslas buvo skirtas artėjančiai rugsėjo pirmajai. Štai kodėl kunigas kalbėjo apie „jaunoms širdims gresiantį pavojų“, ragino „budėti ir melstis, melstis ir budėti“.

Butą susirasti Kostas netruko. Baltutėlė kaip obelis, simpatiška senutė pasakė:

— Jei tik patiks, ponas mokytojai, gyvenkite.

Kostas geraširdiškai šyptelėjo:

— Aš, močiute, kumečio vaikas. O akinius ne dėl porystės nešioju.

Kostas tą patį vakarą išvažiavo į tėviškę atsigabenti savo mantos, o senutė Gilienė kaimynėms gyrėsi:

— Ant kambario priėmiau naują mokytoją. Toks jaunas, o matyt, kad iš gerų namų. Sekmadienį bažnytėlėje buvo. Toks susikaupęs.

Netrukus šią žinią ji jau dėstė klebonui Miceikai. Šis patylėjęs pasakė:

— Reikės, Uršule, susipažinti su tavo mokslinčium. Koki reikalą suradęs, užeisiu...

Rugsėjo pirmoji... Visų rankose — gėlės, gėlės... Aktų salė kaip bičiū avilys dūzgia. Visi tokie šventiški, pasitempe. Sveikinimo žodžiai ir vėl gėlės...

Vakare, tvarkant knygas, šeimininkė pravėrė kambarėlio duris:

— Mokytojau, prašom vakarienės.

Kostas nuėjo. Prie stalo sėdėjo kažkur matytas vyriškis. Jis pirmas ištiesė ranką:

— Sveikinu su naujaisiais mokslo metais, mokytojau, — ir pridėjo: — Būsim pažistami — aš, kaip sako kai kurie jūsų kolegos, esu tamsybės apaštalas Miceika.

Juokaudamas Kostas pasakė savo pavardę. O širdyje virė. „Sveikinu su naujaisiais mokslo metais“... Bet juk tu mane jau praėjusi sekmadienį pasveikina. Ne tik mane, bet ir visus mano draugus, visus mokinius. Sėdo jie prie garuojančių bulvinių blynų.

Pažvelgus į kleboną, Gilienė iš rūbų spintos ištraukė butelį:

— Tokia proga! Kunigėlis su mokytoju susipažino!

Abu išlenkė. Jokios žolės negalėjo paslėpti naminės kvapo.

Šeimininkė išėjo karvės melžti. Liko jie vieni du. Kal-

ba nesimezgė. Abu suprato, kad vyksta žvalgyba. Padėti sušvelnino klebonas:

— Tai dabar kviečiu pas save į svečius.

Kostas svarstė: eiti ar ne. Kur tai matyta, kad jo pedagoginis darbas prasidėtų pažintimi su... kunigu! Bet Kostas ryžtingai pasakė:

— Su malonumu pasisvečiuosiu.

Ir štai jie klebono bute. Visos kambario sienos nustatytos knygų lentynomis. Abu apžiūrino.

Iš lentynų žvelgė knygos ne tik lietuvių, bet ir vokiečių, prancūzų, anglų ir rusų kalbomis. Ant rašomojo stalo gulėjo naujausi „Komunisto“ ir „Pergalės“ žurnalų numeriai. „Štai kokie jie dabar“, — mąstė Kostas.

Kunigas ir mokytojas toliau vienas kitą žvalgė, kol kas nesileisdami į principinį ginčą.

Atsisveikinant klebonas palinkėjo:

— Manau, kad mes gyvensime taikiai, kolega. Tiesa?

Kostas diplomatiškai atsakė:

— Ir taiką ne visi vienodai supranta.

Grižęs į namus, Kostas ilgai neužmigo, svarstydamas Miceikos elgesį: „O gal jis ieško kelių išsivaduoti iš kunigystės jungo? Bet tas aršus pamokslas... Ne, tai toli gražu ne nuoširdžios pastangos rasti kelią į visuomenę, būti jai naudingui“

Rytą Kostas gerą valandą išsėdėjo direktoriaus kabinete. Direktorius, išklausęs jaunojo matematiko pasakojimo, patarė žvalgybą tęsti. Jis taip pat pripažino, kad mokykla iki šiol nesuranda įdomesnių ateistinio darbo formų, sutiko su Kosto mintimi, kad kai kuriems mokytojams su vietiniu klebonu diskutuoti būtų nelengva.

Sekantį sekmadienį, vos tik pravėrusi kambario duris, Gilienė pasakė:

— Oi, mokytojau, koki gražų pamokslą šiandien kunigėlis sakė. Vis apie mokslą, raštininkus kalbėjo. Pasakojo, kad vienas visų profesorių profesorius prieš mirtį prie dievo sugrižo.

Kostas nuodugnai išklausinėjo savo šeimninę, ką dar klebonas šnekėjo. Iš atskirų epizodų, iškraipytų pavardžių, mokytojas pasidarė išvadą, kad pamokslas tema buvo tokia: "Kodėl kai kurie mokslininkai tiki".

— Įdomu, — pasakė Kostas.

— Baisiai įdomu, mokytojau, — patenkinta pridėjo šeimninė.

Kadangi pirmadienį pamokų neturėjo, Kostas atsidūrė rajone. Papasakojęs, ką jis žino apie naują kunigo Miceikos taktiką, mokytojas pasiteiravo, o kas per vienas tas kunigas? Ir prieš jo akis atsivėrė vaizdas, kuris būdingas pokario metams. Kunigas J. Miceika — buožės sūnelis, aktyvus banditų rėmėjas ir jų ryšininkas...

— Ach, štai iš kur ta neapykanta naujam gyvenimui, — pratarė mokytojas.

— Kai ką pasižymėkite, — pasakė jam. — Gal pokalbiuose su vaikais ir jų tėvais pravers.

Jau sekančią dieną vyresniųjų klasių mokiniai sėdo piešti skelbimų. Dar po dienos jie iškeliavo į aplinkinius kaimus, subaltavo ant miestelio tvorų. Ryškos raidės iš tolo skelbė: "Kodėl nirsta kunigas J. Miceika?"

Toliau mažesnėmis raidėmis pastaba: "Į jo naujausius pamokslus atsakinės mokytojas K. Petryla".

Sekmadienį mokyklos salė vos besutalpino žmones. Visus patraukė smalsumas. Vienus domino naujovė: mokytojas nagrinės kunigo pamokslus. Kiti ėjo, norėdami sukirsti mokytoją. Trečius kvietė no-

ras iš tiesų viešai susiremti su davatkomis.

Pagaliau pasigirdo jaunas, energingas mokytojo K. Petrylos balsas. Jis nuoširdžiai, neieškodamas skambių frazių, pasidalino mintimis, mintimis, kurias jam sukėlė girdėtas pamokslas. Paskui Kostas perskaitė dokumentus apie dabartinio Pakarklių klebono darbelius Aukštaitijoje pirmaisiais pokario metais. Publika salėje ėmė užti. Vieni nuoširdžiai plojo taiklioms mokytojo pastaboms, o kiti mėtė nepasitenkinimo replikas. Bet jos skendo bendrame pritarimo ūžesyje... Kostas ši sykį iš mūšio išėjo nugalėtoju.

Namo Kostas ėjo varstomas davatkų žvilgsniu: jos širdyje keikė bedievi, taip "į niekus sudirbusį kunigėlį". Šie priešiški žvilgsniai nebaugino mokytojo. Jis džiaugėsi pavyksiu pranešimu ir galvojo apie

poilsį už bemieges naktis, praleistas prie knygų ir pranešimo konspekto.

Bet kas tai? Prie savo durų jis pamatė šeimninę, kuri koridoriuje jau krovė jo daiktus.

— Atvažiavo mano giminaitė. Teko, mokytojau, kitur buto pasiieškoti, — paaiškino, nežiūrėdama į akis.

— Gerai, močiute, — atsakė Kostas. — Perduokite mano geriausius linkėjimus "giminaitėi".

O paskui, su ryšulėliu rankose keliaudamas nakvynei pas naują draugą fiziką, Kostas nejučiomis mintyse kartojė paskutinius savo pranešimo žodžius:

— Ne, idėjos priešai, taikos nebus! Mūsų ideologiniame fronte tęsiasi.

Iš "Tarybinio mokytojo",
1963 m. gruodžio 29 d.

7. Kodėl nutyliami Bažnyčios ir kunigų geri darbai.

Komunistinėje ar bendrai okupuotos Lietuvos spaudoje dar neteko užtikti nė vieno gero žodžio apie kunigus. O Bažnyčia ir dvasiški yra daug gero atlikusi: ir istorijos bėgyje (pvz. Europos tautų kultūriniame), ir dabartyje (pvz. misijų kraštuose), pagaliau ir pačioje sovietų okupuotoje Lietuvoje randama tiek daug savo įsitikinimams pasišventusių ir dėl jų net nebijančių nukentėti kunigų. Objektvus ir atviras stebėtojas tai matytų ir pripažintų. Ką gi daro sovietai? Jie apie kunigų teigiamas savybes ne tik nutyli, bet dar nešvaria propaganda apverčia visą dvasiškiją. Tik vienoje spaudos vietoje teko užtikti kunigams taikomą būdvardį "geri" (bet ir tai tik kabutėse): "5-oje vidurinėje mokykloje išsivystė pokalbis apie "gerus" ir "blogus" kunigus, buvo daug kalbėta apie "gerų" kunigų pavojingumą" (Tarybinė mokykla, 1963 m. rugsėjis, 18 psl.). Iš to paaiškėja, kodėl komunistinėje spaudoje iš viso neminimi geri kunigų darbai (ir kodėl visoj Sovietų Sąjungoj Bažnyčiai yra uždrausti šalpos darbai!). Todėl, kad "pavojinga" — pavojinga, kad žmonėms paaiškės, jog religija yra pajėgi išsaukti kilnius žmones ir kilnius darbus. Tačiau taip iškreipti tikrovę dėl tariamo "pavojaus" yra neobjektyvu. Tas neobjektyvumas yra nenuplaunama dėmė komunistams, kurie tuščiai giriasi religiją paneigę "tik moksliškais metodais".

VAIKAI nėra valstybinės gamybos produktai ir nuosavybė. Jie yra pašaukti į gyvenimą ne valdžios, bet tėvų. Tad tėvai, pagimdę savo vaikus, turi juos užauginti ir išauklėti. Jų pareigos neša ir atitinkamas teises. Valstybė auklėjimo srityje gali ir, reikalui esant, turi tėvams padėti, bet neturi teisės to auklėjimo visiškai perimti ar pakreipti priešinga linkme prieš tėvų valią. Tai bendri žmogiškumo principai. Tačiau Sovietų Sąjungoje jų nesilaikoma. Čia, kaip spauda iš okupuotos Lietuvos apščiai rodo, prasižengiama elementariausiems žmogiškumo principams, tėvų visai neatsi klausus, o dažnai ir prieš aiškią jų valią, iš vaikų raunant religinę pasaulėžiūrą ir skiepijant ateizmą. Negana to, vėl dažnai nuteikiami prieš tėvus. Jie atsiduria tarp tėvų ir mokyklos, prieštaraujančių vieni kitiems pasaulėžiūros klausimuose. Kyla konfliktas tarp tėvų ir vaikų, tarp tėvų ir mokyklos.

"Mokykloje aš netikiu, bet namuose mama liepia melstis ir aš tikiu".

"Aš buvau nustojęs tikėti, bet mama barėsi, ir aš vėl pradėjau tikėti."

Pradinių klasių mokinių perauklėjimas priklauso nuo to, kieno autoritetas — mokytojo ar tėvų — labiau paveiks. (B. Bitinas, "Tarybinis mokytojas", 1964 m. liepos 23 d.)

"Aš jokiū būdu nenorėjau patikėti tėvams, kad mokytoja sako netiesą. Juk ji tokia gera."

"Tėvus aš labai gerbiau ir mylėjau, todėl mokytojų žodžiai neveikė manęs."

Mokytoja: "Vaiko tiesi širdis klaidinama, kai šeima ir mokykla nesilaiko vieningos linijos".

Pradžioje klasė atrodė kaip ir visos klasės. Tiek vaikai, tiek jų tėvai atrodė sąmoningi, tačiau vėliau pastebėjau, kad kai kurie vaikai labai neaktyvūs, nenori būti spaliukais. Šalinasi nuo kolektyvo.

Ypač atkreipiau dėmesį į Onutę S. Ji pasižymėjo kaip gera, stropi mokinė, atliko visas mokinės pareigas, mandagi, bet... kažkodėl užsidariusi, neatvira... Be to, ...labai drovi

ir savotiškai baikšti — nemėgo atvirai kalbėti, o retkarčiais, jai susijaudinus, pasireiškėdavo kažkoks vidinis nervinimasis.

Susidomėjau mergaite, išgilinaiu į jos šeimos gyvenimą, namiškių savitarpio santykius.

Onutės tėvai nebejauni žmonės: motina 45 metų, tėvas dar vyresnis. Turi du vaikus: Onutę ir sūnų dar ikimokyklinio amžiaus. Ilgą laiką gyvenę Si-

bire, čia atsikėlę neperseniausiai. Motina dirba siuvykloje siuvėja, tėvas — augina vaikus (dėl sveikatos negali dirbti).

Pirmieji bandymai sužinoti tėvų pažiūras buvo nesėkmingi. Užsidarę, neatviri: "Į bažnyčią neiname, vaikų nevedame ir tiek". Onutė, kaip minėjau, taip pat santūri, neišsiduoda.

Gal būčiau juos palikusi ramybėje...

Ir štai, jau dirbdama su ta klase antrus metus, netikėtai vėl susidūriau su Onute.

Buvo religinės šventės — velykos. Aš tą dieną turėjau daug darbo — važiauvau iš paroduotuvės namo. Prie mašinos prieina Onutės draugės Rimos mama. Pradedame kalbėti apie ši, tą. Ji man ir sako: "Nors nepatogu, bet... Vakar Rima parėjo namo pusiau nusiminusi, pusiau pasipiktinusi, ir sako: "Mama, žinai, tur būt, mokykloje mokytoja meluoja, kai sako, kad dievo nėra. Vakar "prisikėlimo" pamaldose buvo Onutė su tėveliu ir matė mokytoją bažnyčioje".

Labai nustebau. Bažnyčioje aš tikrai nebuvau... Nustebau dėl to, kad Onutė buvo bažnyčioje ir dar su tėvu!

Aš kaip tik čia ir papasakojau visiems tėvams šį atsitikimą, akcentuodama, kad vaiko tiesi širdis klaidinama, kai šeima ir mokykla nesilaiko vieningos linijos. Vaikas darosi nepasitikintis, jam neaišku, kas meluoja: tėvai ar mokytoja. Vaikas myli tėvus, myli ir savo mokytoją, jis nenorėtų tikėti, kad kas iš jų meluoja,

bet juk negali būti dvi teisybės! (Šiaulių miesto vidurinės

mokyklos mokytoja; "Tarybinė mokykla", 1965 m. vasaris).

Komunistė mokytoja, pastebėjusi mažos mergaitės uždaramą, nepasitikėjimą ir gal net palinkimą į nervingumą ir sužinojusi, kad ji buvo su tėvu bažnyčioje, nusprendžia, kad "vaikas darosi nepasitikįs" ir "kad vaiko tiesi širdis klaidinama, kai šeima ir mokykla nesilaiko vieningos linijos". Tai tiesa, tačiau ne tėvų tai kaltė, bet komunistinės valdžios, kuri laužo tėvų teisę auklėti vaikus. Pagaliau galima rasti dar gilesnę to vaiko nepasitikėjimo priežastį. Prabėgom konstatuojamas faktas, kad tėvai "ilgą laiką gyvenę Sibire". Valdžios sistema, kuri tremia žmones Sibirą, negali tikėtis žmonių pasitikėjimo; o tėvų baimė ir nepasitikėjimas persiduoda ir į jų vaikus.

"Priversti tėvus "atsakingiau" žiūrėti į santykius su vaikais pasaulėžiūros klausimais".

TĖVAI įvairiais būdais spaudžiami nesipriešinti, bet nuleisti mokyklose varomai propagandai vaikus nureliginti ir padaryti ateistais. Viena iš tokių priemonių yra paskaitos ir viešos diskusijos, kuriose tėvams "kalama" vaikus "palikti ramybėje", argumentuojant, kad vaikai, būdami tarybinių mokyklų mokiniai ir pionieriai, yra "apsisprendę" netikėti. Iš tiesų, dalis vaikų, spaudžiami "kolektyvo dvasios", o ypač pajuokų (tai pripažįsta komunistų pedagogikos autoritetas B. Bitinas; "T. mokyk.", 1964 lp. 23), nustoja tikėti ar bent apsimeta netikį. Tačiau daugelyje vaikų vyrauja pasaulėžiūrinė maišatis, ypač jaunesniuose (žr. šio "L. L." nr. 266 psl.). Tai ryškiai pavaizduoja vieno vaiko pasakymas: "Mokykloje aš netikiu, bet mama barėsi, ir aš vėl pradėjau tikėti".

Taigi, vaikai, ypač jaunesnieji, dar nėra savarankiškai pasaulėžiūriniai apsispręsti. Juos apsprendžia kiti: tėvai arba mokytojai. Komunistų naudojamas argumentas, kad vaikai yra apsisprendę ateistai ir todėl tėvai neturi jų "versti" eiti į bažnyčią ir ten "veidmainiauti" daugumoj yra sukurta priemonė palaužti tėvų atsparumą savo vaikus auklėti religingai.

Apačioje spausdiname tokių viešų diskusijų aprašymą. Į jų palankius rezultatus tenka žiūrėti rezervuotai, nes sovietų spaudoj net pačios žinios naudojamos kaip propagandinė priemonė: šiuo atveju — toliau tėvus paveikti.

Lyduvėnų vidurinė mokykla kartu su Raseinių rajono ateistų mokykla neseniai suorganizavo ateistinę diskusiją mokinių tėvams "Neverskime vaikų veidmainiauti". Diskusijoje dalyvavo VVPI dėstytojas drg. P. Pečiūra, rajono ateistų

mokyklos lektorai.

Tokia diskusija mokykloje nebe naujiena. Šiais mokslo metais jau vyko platus pokalbis su tėvais apie biblijos prieštaravimus.

Ši kartą ateistinis pokalbis buvo konkretnesnis. Jį pradėjo

mokyklos direktorius drg. P. Baužys, kreipdamasis į tėvus ištraukomis iš mokinių rašinių "Atviras laiškas mamai", kuriuose mokiniai prabilo skaudžiausia jiems tema — apie nesutarimus su tėvais dėl to, kad kai kurie tėvai verčia juos veidmainiauti. Pranešėjas parodė, kokią žalą jaunajai kartai daro tie tėvai, kurie savo vaikus namie vis dar nori "perauklėti".

Žinoma, tėvus nustebino atviri mokinių pasisakymai, nuoširdūs kreipiniai, kad neverstų jų tikėti, apsimesti, kad patys plačiau atmerktų akis. Ir tėvai prabilo... Prabilo apie save ir vaikus, pripažino, kad ateina laikas taisyti santykius su vaikais, su mokykla. Diskusija vyko labai gyvai.

Diskusijos tikslas — priversti tėvus atsakingiau žiūrėti į santykius su vaikais pasaulėžiūros klausimais — buvo pasiektas. ("Tarybinis mokytojas", 1963 m. balandžio 28 d.).

"Tėvai, be materialinio aprūpinimo, turi duoti vaikams komunistinės moralės pagrindus."

Ši citata iš "Tarybinio mokytojo" (1964 m. gruodžio 3 d.) rodo, ko komunistai galutinai iš tėvų reikalauja — su jais pilnai kooperuoti. Su nekooperuojančiais elgiamasi žiauriai — net iki vaikų atėmimo.

Motina, matydama ateistinio auklėjimo daromą žalą, neleido savo dukros į pionieres nei į mokyklą. Už tai dukra buvo atimta iš motinos globos ir patalpinta į bendrabutį. Ne tik motina, bet ir dukra tą priverstinį išskyrimą turėjo skausmingai pergyventi. Tačiau nejaugi pionieriams parodysi komunizmo sukulto skausmo tikrovę? Jų laikraštyje įvykio

Šeštokams dar dabar nema-lonu prisiminti tą dieną. Kartą jų būrio pionierė Birutė Juo-dzevičiūtė pareiškė, kad nie-kuomet nebenešios raudonojo kaklaraiščio. Veltui būrio draugai mėgino su ja nuošir-džiai pasikalbėti, išsiaiškinti. Mergaitė sėdėjo suole panari-nusi galvą ir atkakliai tylėjo, o paskui pradėjo praleidinėti pamokas, nustojo žaisti, dai-nuoti, šypotis... Birutė tuo metu, kai jos bendraklasiai skaito knygas apie tarybinių žmonių skridimus į kosmosą, savo tamsios motinos prigas-

dinta, sukniubusi meldžiasi prie šventųjų paveikslų. Kla-sės vadovei, mokytojams, ate-istų būreliui padedant, Birutė buvo ištraukta iš tamsios mo-teris rankų. Ji daugiau nebe-keliaklupsčiauja prieš stabus. Mergaitė gyvena ir mokosi mokykloje — internate. Kaip ir visi tarybiniai vaikučiai, ji žaidžia, dainuoja, šoka. ("Lie-tuvos pionierius", 1962 m. rug-sėjo 22 d.).

*Mokykloj — toli nuo tėvų
įtakos — vaikai indoktri-
nuojami nuo mažens prieš
religiją. Sekančioj iškarpoj
mokytoja pasakoja:*

Mokytoja: "Kaip įsiskverbti į mokinių sielas".

Prisimenu, prieš kelerius metus pirmoje klasėje stebė-tą pamoką. Buvo pavasaris. Mokytoja kalbėjosi su moki-niais apie šventes. Vaikai pa-minėjo Gegužės Pirmąją,... ve-lykas ir kalėdas. Mokytoja pa-brėžė, kad "velykų, kalėdų nėra". Vaikai ginčijosi, kad yra, nes jiems taip mamytės sakiu-sios...

Šią nevykusią pamoką ilgai prisiminiau. Ji tapo man sa-votišku perspėjimu prieš pra-dedant dirbti su pirmąja kla-se (7 m. amž. vaikais. — Red.). Bijojau, kad ir manęs panašus nepasisekimas neištiktų. Daug galvojau, kaip pradėti darbą. Nutariau pirmiausia gerai pa-žinti pirmokų tėvų religingu-mo laipsnį. Nors daugelio vai-kų tėvus gerai pažinau, bet vis-us aplankiau namuose. Čia visai nejučiomis stebėjau, ko-kie paveikslai puošia sienas, kokios knygos lentynėlėse, ko-kios nuotraukos albumuose. Visa tai daug pasakė. Šventų-jų paveikslų mačiau tik pas Algiuko tėvus, kitur jų nepa-stebėjau. Įsitikinau, kad giliai religinių tėvų, išskyrus jau minėtus Algiuko tėvus, nėra.

Susipažinau su tėvų pažiūro-

mis, mažiau, kaip įsiskverbti į mokinių sielas. Nors daugelio jų namuose ir nekaba "šventųjų" paveikslai, bet dažnai religija skiepijama ir kitomis formomis.

Netrukus nuėjome į mokyk-los daržą. Pamačiusi boružę, paklausiau vaikų:

— Kas čia?

Daugelis ją pavadino vaba-lėliu, o kiti — dievo karvyte. Žodį karvytė visi suprato, o žodį dievo — ne.

— Kur jūs matėte šią kar-vytę?

— Laukuose, namuose, — atsakė vaikai.

— O kur matėte dievą?

Vieni nežinojo visiškai, kiti sakėsi matę namuose ant kry-želio, kurį bobutė ar senelis vakarais bučiuoja, tretį — bažnyčioje prie durų, ant pa-kelės kryžiaus.

— O kas iš jūsų bučiuojate kryželį?

Tokių buvo vos du — Algiu-kas ir Virginija. Priminiau jiems, kad bučiuoti medžio ar geležies gabalą yra nesveika ir beprasmishka.

Tai buvo mūsų pasikalbėji-mų užuomazga.

Sekančiam pasikalbėjimui

atsinešiau į klasę įvairių sta-tulėlių, pagamintų iš medžio, metalo, gipso, molio. Jų tarpe buvo ir kryželis, jos smutkelis. Aptarėme, ką jos vaizduoja, iš ko jos pagamintos. Vaikai pa-stebėjo, kad panašių statulėlių yra jų namuose, kitų net tėve-liai moką jas išdrožinėti. Treti statulėlių matę parodose, mu-ziejuose ir pan.

Priėjome išvadą, kad statu-lėlė, vaizduojanti dievą, irgi žmonių padaryta iš medžio ar-ba nulieta iš metalo. Prieš ją lenktis, klauptis, melstis arba bučiuoti ją tiesiog juokinga ir keista. Vaikai su tuo sutiko.

Po kiek laikoėjome pasi-vaikščioti į piliakalnį. Nuėjė apėjome visą piliakalnį, pa-žaidėme ir susėdome ant aukš-to kranto prieš bažnyčią. Lie-piau išsiūrėti į aplinką ir nu-rodyti visų matomų daiktų vardus. Daiktų daug priskai-čiavo. Jų tarpe visi žinojo ir bažnyčią. Išsikalbėjome, kas buvo bažnyčioje, su kuo buvo ir kas ten patiko ar nepatiko. Bažnyčioje buvusių buvo dau-giau, negu kryželį bučiavusių. Daugeliu atvejų juos ten nu-vesdavo bobutės. Bažnyčioje patikus vargonų muzika, var-pelių skambesys, žvakelės, vainikai, gėlės... Tik visa bė-da, kad ten ilgai reikia būti, ant kelių klūpoti...

— O ar jums nepatiktų sek-madieniais kartu su draugais pažaisti gryname ore, užuot bažnyčioje su bobute klūpo-jus?

Vaikai choru atsakė, kad pa-tiktų. Tad kodėl su jais nepa-dirbėti sekmadieniais mokyk-loje?

Todėl nuo pat pirmosios kla-sės isijungėme į meno savi-veiklą. ("Tarybinis mokyto-jas", 1964 m. vasario 6 d.).

Prieš mokytojos argumen-tus vaikai yra beginkliai — tol, kol nepareina namo ir iš tėvų nesužino jos argumen-tų silpnumo.

Nepaisant to nutarimo sovietų okupuotoje Lietuvoje religija tebeįžei-

dinėjama, prasižengiant su sąžinės laisvę garantuojančia TSRS konstitucija. Įžeidinėjamai vykdomi veiksmai (žr. šio "L. L." nr. 272 psl. fotografiją, liudijančią šv. Mykolo bažnyčios išniekinimą), rašytu žodžiu ir iliustracijoms spaudoje. Viduriniuose šio "L. L." nr. puslapiuose perspausdinamos religijų, dvasiškių ir tikinčiųjų įžeidžiančios iliustracijos, paimtos iš 1961-1964 m. okupuotoj Lietuvoj pasirodžiusių laikraščių ir žurnalų.

Nejaugi tos sovietinės spaudos darbuotojai dar iki šiol nėra susipažinę su sąžinės laisvę garantuojančia TSRS Konstitucija ir 1954 m. nutarimais ir neįau jie iki šiol liko už tos Konstitucijos laužimą nenubausti? Jei jie liks nenubausti, jei tikintieji bus ir toliau įžeidinėjami dėl religinių įsitikinimų, tai bus naujas įrodymas, kad visa sąžinės laisvę garantuojanti TSRS Konstitucija tėra tuščiažodžiavimas ir kad jos nei komunistų partija, nei sovietinė valdžia rimtai nesilaiko. Tokiu atveju teks ir toliau laisvame pasaulyje kuo plačiau skelbti apie komunistų tuščiažodžiavimą ir sovietinę religijos priespaudą.

Viršuj — iš "Jaunimo Gretų", 1964, 10 nr.; apačioj — iš "Šluotos", 1961, 10 nr. ir 1962, 4 nr.

Mačiau aš šiandien rytą,
Kai saulė vos tūkėjo,
Kai kello davatkėlės
Į Veprius keliais ėjo.

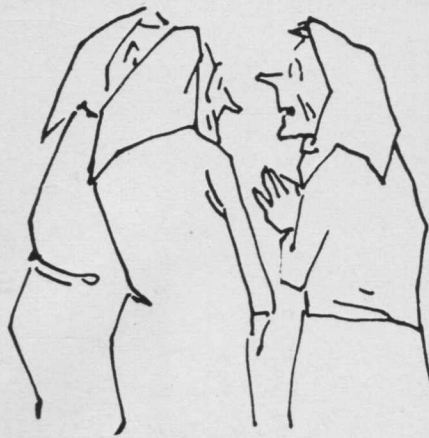
Dievuliau, koks tamsumas, —
Sijonais žemę šluoja,
O kunigas su „Volga“.
Į atlaidus važiuoja.

— MOKSLAS IR KNYGOS GADINA ŽMONES!

ZA JAUNŲ KVIETKŲ MOTERŲ

— TAI MAŽA JAUNŲ BIJŲNŲ VYRŲ
PUSEJ!

Paskutinė priemonė

vę garantuojančia TSRS kons-
 tris (žr. šio "L. L." nr. 272 psl.
 ayčios išniekinimą), rašytu žo-
 uose šio "L. L." nr. puslapiuc-
 q ir tikinčiuosius įžeidžiančios
 ruotoj Lietuvoj pasirodžiusių

otojai dar iki šiol nėra susipa-
 TSRS Konstitucija ir 1954 m.
 os Konstitucijos laužimą nenu-
 tieji bus ir toliau įžeidinėjami
 s įrodymas, kad visa sąžinės
 tėra tuščiažodžiavimas ir kad
 e valdžia rimtai nesilaiko. To-
 ulyje kuo plačiau skelbti apie
 e religijos priespaudą.

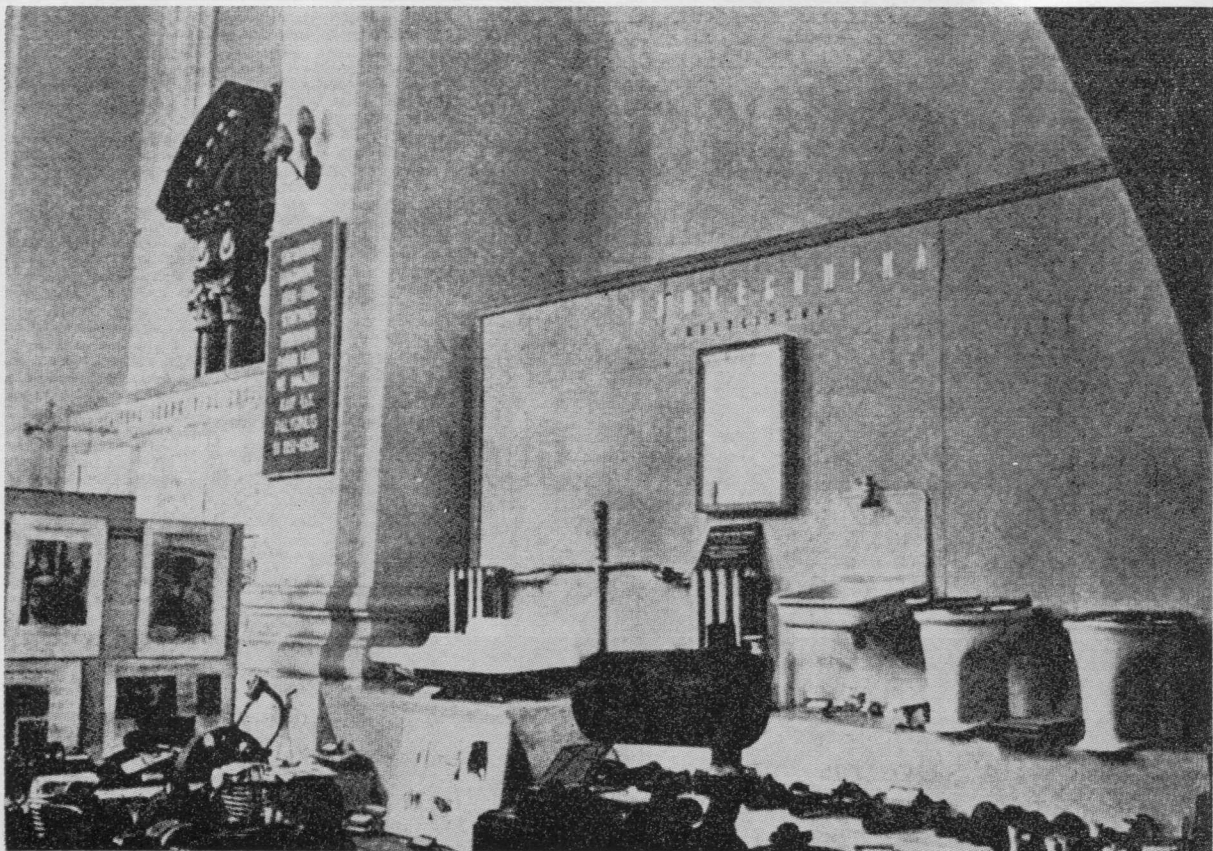
ioj — iš "Šluotos", 1961, 10 nr. ir 1962, 4 nr.

— TAI MAŽA JAUNŲ KVIETKŲ MOTERŲ
 PUSĖJ...

Dievuliū, koks tamsumas, —
 Sijonais žemę šluoja,
 O kunigas su „Volga“.
 Į atlaidus važiuoja.

Tarybų Sąjungoje bažnyčia
yra atskirta nuo valstybės.
Bet jūs tikriausiai žinote,
kad mūsų šalyje yra daug
bažnyčių, ir kiekviena iš jų
turi visišką veiksmų laisvę.

N. Chruščiovas

Šie Chruščiovo žodžiai (cit. "Pasikalbėjimuose
apie religiją ir mokslą", Vilnius, 1963, 5 psl.)
ilustruojami atitinkamomis nuotraukomis:
viršuj — tualetiniai reikmenys ant altorių
uždarytoj šv. Mykolo bažnyčioj Vilniuje (nuotr.
iš italų žurnalo "Il Tempo"); apačioj —
koncertas uždarytoj šv. Stanislovo katedroj Vil-
niuje.

BAŽNYČIOS KOMUNISTŲ OKUPUOTOJE LIETUVOJE

Katalikų parapijinių bažnyčių 1940 m. Lietuvoje buvo 721. Iš jų 1964 m. liko tik 567. Be to, iš 378 neparapijinių bažnyčių ir koplyčių teliko 4. Vilniuje iš 37 bažnyčių uždarytos 27 (o taip pat 15 koplyčių); Kaune iš 29 — 20. Nukentėjo ir kitų krikščionių bažnyčios, tačiau jų tikslaus skaičiaus neturima. Įvairūs liudininkai byloja, į ką paverčiamos uždarytos bažnyčios; jie prieštarauja N. Chruščiovo žodžiams, kad bažnyčios Sovietų Sąjungoje "turi visišką veiksmų laisvę" (žr. šio "L. L." nr. 272 psl.):

"Senoji universiteto šv. Jono bažnyčia dabar vartojama kaip popieriaus sandėlys. Kada aš pakartotinai prašiau, jog man būtų parodyta šv. Kazimiero, Lietuvos globėjo, bažnyčia, buvo atsakyta, kad tai neįmanoma, nes ta bažnyčia dabar yra naudojama kaip mokykla. Tada prašiau, kad man būtų leista išvyti tos mokyklos vidų. Mano prašymas nebuvo išklaustas. Tik sekančią dieną, kai man pasisekė atsikratyti mano (oficialiai paskirtu) kompanijonu ir galėjau pasivaikščioti po miestą viena, supratau, kodėl man nebuvo leista pamatyti tos bažnyčios vidų. Ji buvo pilna vyno statinių. Bažnyčios pastate nebuvo jokios mokyklos — ji buvo gretimame pastate. Vaikščiodama toliau, užsukau į kitą bažnyčią. Jos viename gale tūpčiojo mergaitė; kairėje keli atletai kilnojo svorius ant medžio druožlėmis apibarstytų grindų, o centrinėj navoj kita mergaitė imitavo disko metimo judesius priešais pagrindinį altorių, prieš kurį kabojo tinklas." (Aukščiau aprašytoj šv. Kazimiero bažnyčioj neseniai įrengtas ateistinis muziejus.)

Aplankiusi Vilnių italų žurnalo "Il Tempo" korespondentė Ettore della Giovanna

"Didesniuose miestuose daug bažnyčių uždaryta. Kaune dalis bažnyčių uždaryta: Rėtušės aikštėj dvi, Žaliakalny dvi, čia pat uždaryta ir Pranciškonų bažnyčia ir vienuolynas, Šaričių bažnyčia uždaryta, o Pažaislio vienuolyne įrengta bepročių ligoninė. Bažnyčia neveikia. Prisikėlimo bažnyčioj įrengta radijo fabrikas, o kitoj, ten pat esančioj bažnyčioj, yra milicijos mokykla ir bendrabutis. Pernai vasarą uždaryta ir Soboras Laisvės Alėjos gale. Sakoma, kad stovi centre, gražioj vietoj ir visiems labai krinta akysna. Dabar Sobore rengiama paveikslų galerija."

St. Rūkienė, buvusi Sibiro tremtinė, "Drauge", 1965 m. rugpiūčio 14 d.

Kalbant apie architektūrinius paminklus, geru žodžiu reikėtų paminėti buv. Augustionų bažnyčios darbus, buv. Kazimiero bažnyčios pritaikymą Vilniaus ateistiniam muziejui, namo Biržų g. 4 kapitalinį remontą — restoraciją. Gerai, kad pagaliau buv. Jono bažnyčia perėjo savo "istorinio" šeimininko — Vilniaus Kapsuko v. universiteto žiniai.

Inž. - arch. J. Glemža, "Literatūra ir Menas", 1965 m. gegužės 15 d.

"PERAUKLĖJIMAS" MOKYKLOSE

"Jei mes sugebėsime", rašė TSKP CK sekretorius L. Iljičiovas, "išauklėti visą augančią kartą mokslinės pasaulėžiūros dvasia, tai netolimoje ateityje religinė ideologija mūsų šalyje būtų nugulėta" (ateistinę pasaulėžiūrą čia jis maišo su moksline; apie tai plačiau žr. šio "L. L." nr. 276 psl.) O auganti karta lanko mokyklas. Todėl komunistų didžiausios pastangos yra nukreiptos į mokinių ateistinę auklėjimą. "Perauklėjimas" — t. y. iš tėvų gautų religinių žinių iškreipimas — prasideda jau pradinėse klasėse (žr. šio "L. L." nr. 268 psl.) ir net vaikų darželiuose. Vėliau kiekvienoj dėstomoj mokslo šakoj mokytojai privalo sistematingai pristatyti ateistinio materializmo pasaulėžiūrą. Apačioj talpiname Naujosios Akmenės mokytojų pasisakymus, kaip jie savo pamokas naudoja ateistinės propagandos tikslams (cit. iš "Tarybinio mokytojo", 1962 m. gruodžio 23 d.).

Biologijos mokytoja:

Mokomąją medžiagą stengiuosi perteikti taip, kad mokiniai ne tik pažintų gamtą, bet ir mokėtų ją tirti, pajungti žmogui. Per biologijos pamokas mokiniai turi suprasti, kas yra realu ir kas išgalvota, ir čia svarbiausią vaidmenį turi suvaidinti bandymas. Tegul patys mokiniai įsitikina pasaulio materialumu.

Ir mokytoja plačiai papasakojo, kaip ji siekia šių tikslų... Štai kokią poveikį mokiniams padarė temos "Bakterijos" nagrinėjimas. Paprasčiausia būtų parodyti bakterijas pro mikroskopą ir paaiškinti jų naudą bei žalą. Tačiau mokytoja įpareigoja mokinius patiems išauginti bakterijų lazdeles, vėliau jas apžiūri pro mikroskopą ir aptaria. Besikalbant paaiškėjo, jog kai kurie mokiniai ligą suprato kaip dievo bausmę. Į klausimą, dėl kurių priežasčių žmonės susergera, dauguma mokinių davė teisingus atsakymus, bet mo-

kinys J. pasakė: "O man atrodo, kad žmogus susergera tuomet, kai eidamas miegoti nepersižegnoja. Mano senelė sakė, jog aš irgi susirgsiu, jeigu eidamas į mokyklą nepersižegnosiu". Mokinė Ž. pasakė, kad ją motina mokiusi būti geru vaiku, nes kitaip dievas atsiųs kokią nors nelaimę ar ligą.

Kai buvo išeita ši tema, kai mokiniai įsitikino, jog ligas sukelia bakterijos, net minėtu mokinių sąmonėje įvyko lūžis. Mokinys J., atsakinėdamas pamoką, pareiškė, kad daugiau nebučiuosias kryžius, ant kurių paprastai būna susikaupusių bakterijų, o mokinė Ž. drąsiai tvirtino, jog reikia ne gąsdinti, bet mokyti žmones, kaip kovoti su ligomis.

Čia mes su mokine Ž. sutinkame, kad religijos nereikia grįsti baime: nepakankamas religijos žinojimas ir jos primityvus supratimas komunistų lengvai išnaudojami.

Fizikos mokytoja:

— Pradėdama dėstyti šeštoje klasėje fiziką, papasakojau, kad šis mokslas, kaip ir visi kiti mokslai, dar ir dar kartą irodo pasaulio materialumą... Mokiniai žvilgterėjo į fizikos pasaulį ir užsidegė noru jį išstudijuoti. Jie sužinojo apie šiandienius pasiekimus kosmonautikoje, branduolinėje fizikoje, apie tai, kas seniau buvo "paslaptina", dabar tapo aišku, kad aplink Žemę apskridę tarybiniai kosmonautai nerado ten dievo, kad dabar šturmuojamos kitos planetos.

Istorijos mokytoja:

— Visose klasėse stengiuosi kiek galima aiškiau ir suprantamiau išaiškinti istorinių įvykių priežastingumą, klasių kovą, vykusią nuo seniausių laikų iki šio meto, darbo ir liaudies vaidmenį žmonijos vystymosi istorijoje, na, ir reiktingą religijos vaidmenį įvairiuose istorijos etapuose, jos kovą prieš liaudies išsivaduojamąjį judėjimą, prieš pažangų mokslą, meną.

Klasės auklėtoja:

Viena geriausių klasių vadovų mokykloje laikoma J. Čepaitė. Ir pelnytai. Prieš porą metų pradėjusi vadovauti dabartinei septintajai klasei, mokytoja pasiekė gražių laimėjimų.

— Išvykų, pokalbių metu stengiaus pažinti kiekvieną savo mokinį, — pasakoja drg. J. Čepaitė. — Bendraudama su jais, pastebėjau, kad daugelio mokinių nevaržo religinės dogmos, seni įsitikinimai, at-

Mokykla nugalėjo. 5 vidurinės mokyklos VII b klasės mokinės M. Mačytės piešinys.

Mokyklos-internato IV klasės mokinės Vurginijos Riaubaitės piešinys.

Grobikų palaiminimas. 1 aštuonmetės mokyklos VIII b klasės mokinio P. Karoso piešinys.

gyvenę papročiai. Tačiau kai kurie gyveno lyg ir migloje. Tokių buvo koks trečdalis. Reikėjo ir juos atkariauti gyvenimui.

Matyti, kad kai kurie mokytojai uoliai atlieka savo vaidmenį ateistinėj propagandoj. Tačiau yra daug tokių, kurie tai daro ne iš įsitikinimo, bet iš baimės prarasti darbą. Apie juos taip pat liudija sovietinė spauda.

Mokytojas L. T. astronomijos pamokoje nagrinėja su vienuoliktokais visuotinės traukos dėsnį. Tai vienas svarbiausių gamtos mokslo dėsnų. Tačiau pamokoje apsiribojama tik tuo, jog mokiniai sužino, kad visi visatos kūnai (kaip ir visos materijos dalelės) traukia vienas kitą jėga, kuri yra proporcinga jų masių sandaugai ir atvirkščiai proporcinga

Mokinių piešiniai: ne tik dėstomieji mokslai, bet ir piešimas turi tarnauti komunizmui, nes piešimo pamokose mokiniams užduodamos anti-religinės temos. "Mokykla nugalėjo" rodo senelės ar motinos bažnyčion vedamo vaiko pabėgimą į mokyklą (sekmadieniais pamaldų metu mokyklose dažnai ruošiami visokie užsiėmimai ir pramogos). "Vieno kelio istorija" vaizduoja, kaip nyksta kelias, vedantis į bažnyčią. "Grobikų palaiminimas" — komunistų pamėgta tema, rišanti religiją su buržuazine ar antikomunistine politika (šiuo atveju — su naciais).

atstumo tarp jų kvadratu. Nepadaroma jokių materialistinių išvadų apie objektyvaus pasaulio daiktų tarpusavio ryšį ir sąlygotumą, šiuo dėsniu remiantis, netriuškinamos metafizinio pasaulio supratimo koncepcijos, netgi neišryškinamas toks svarbus mokslinės pasaulėžiūros elementas, kaip mokslinio numatymo reikšmė... Taip ir liko neįrodyta, kad tik moksliniais metodais galima pažinti gamtą, priešingai religinėms pažiūroms, deklaruojančioms žmogaus pažinimo ribotumą. ("Tarybinis mokytojas", 1962 m. lapkričio 29 d.)

Bene blogiausia, kai mokytojas apgaudinėja pats save, kai įvairūs ateistinio darbo renginiai jam reikalingi tik kaip apsigynimo skydas nuo mokyklos vizitatorių. Antai kai kurie Mažeikių rajono Dabikinės vidurinės mokyklos klasių vadovai metai iš metų savo darbo planuose nurašinėja vienus ir tuos pačius ateistinius renginius. Tiesiog kurioziškai atrodo Eišiškių rajono Dainavos aštuonmetės mokyklos klasių vadovų ateistiniai pokalbiai. Pradinių klasių mokiniai čia nagrinėjo... "Bažnyčios ir bendrosios rinkos" problemas, o penktokai aiškino... "Kodėl šventintas vanduo ar šventintas kiaušinis ne taip greitai genda." Kas tai — pedagoginės sąžinės stoka ar tiesiog elementarios nuovokos neturėjimas? ("Tarybinis mokytojas", 1964 m. kovo 19 d.)

Komunistinis samprotis: skriejąs satelitas "gąsdina" senelį "dievą" ("Lietuvos pionierius", 1962 m. spalio 3 d.).

Komunistai dažnai pabrėžia, kad jie grindžia Dievo neigimą mokslu. Ko vertas yra toks jų pasigyrimas? Nieko. Tai tik parodo jų nuduodamą ar tikrą nesuvokimą apie tai, kiek siekia griežtųjų mokslų patirtis. Jie dažnai tikintiesiems pri-meta, jog tikintieji tiki, jog Dievas užvirina vandenį, Dievas susirgdina, Dievas lietu atneša. Tada komunistai su pasitenkinimu "įrodo", kad ugnis užvirina vandenį, kad bakterijos sukelia ligą, kad lietus lyja iš debesies. Patenkinti jie užbaigia, kad "moksliniais eksperimentais" "įrodyta", jog Dievo nėra, nes ne jis, o fizinės, cheminės, biologinės priežastys sukelia atitinkamus efektus.

Visa tai yra paprastas savo ir kitų akių mulkinimas tariamu mokslinio metodo pritaikymu, kur jo negalima pritaikyti. Juk ir tikintieji pripažįsta, kad fizinės, biologinės, cheminės priežastys natūraliai sukelia tam tikrus efektus. Tačiau visiems tenka pripažinti, jog griežtųjų mokslų kompetencija, savo srityse prasidėjusi, savo srityse ir baigiasi. Toliau galima filosofuoti, daryti pasaulėžiūrinės išvadas, tačiau tai jau nebe griežtieji mokslai. "Dievas yra", "Dievo nėra" — tai yra pasaulėžiūrinės išvados, ne eksperimentais įrodytas fizikos, chemijos ar biologijos dėsnis. Protingai būtų bei yra būdinga nepasitenkinti atskirais griežtųjų mokslų dėsniais, bet toliau ieškoti harmoningos visatos atsiradimo, dėsningumo bei sudėtingumo galutinės priežasties. Čia yra nepalyginamai išmintingiau pripažinti tokiai visatai asmeninę Priežastį, per natūralias jėgas veikiantį Kūrėją, negu atsakyti, jog nėra priežasties, jog tokios priežasties pripažinimas yra prietarai, pasitenkinant tik tuo, kas yra apčiuopiama, matuojama, matoma. Kaip neišmintingai siuriantis yra toks neigiąs žvilgsnis, galima pastebėti iš žemę apskridusio rusų kosmonauto pasakymo: "Dievo danguje neradau". Tai naivus savo pažinimo apribojimas vien justine patirtimi. Iš žmogaus galima tikėtis gilesnės minties.

RAUDONAS KAKLARAIŠTIS? . . .

Sovietų valdžia leidžia ir remia tik komunistines jaunimo organizacijas: spaliukus, pionierius ir komjaunuolius. Vaikai į jas traukiami įvairiom priemonėmis; kartais viliojami ar net priverstinai įrašomi ("Į pionierius aš įstojau net to nežinodamas. Pasizadėjimą parašė pati mokytoja, ir, nepasakiusi, kas tai, liepė pasirašyti" — žr. "Tarybinis mokytojas", 1964 m. liepos 23 d.). Tėvams yra labai sunku pasakyti "ne", kad jų vaikai toms organizacijoms nepriklausytų, nes dėl to jie patys ir jų vaikai nukentčia (žr. šio "L. L." nr. 267 psl.). Šalia mokyklos, šios organizacijos yra pagrindinė ateistinio auklėjimo priemonė, ypač per kolektyvinį spaudimą. Tačiau ne visur pionierių vienetai yra antireliginiai aktyvūs. Prieš tokius yra pavartojamas dar platesnis kolektyvinis spaudimas, skelbiant "prasizengusiųjų" pavardes viešai spaudoje ir pravedant diskusijas, kad atskiri pionieriai ar ištisa grupė "susiprastų". Apačioj talpiname tokias diskusijas iš "Lietuvos pionieriaus".

Iš pradžių klasėje buvo tylu. Dešimtys porų akučių savo žvilgsniais smaigstė mane. "Kokie vėjai jus čia atpūtė?" — tartum klausė jos.

Ir aš pradėjau kalbėti. Papasakoju, kad redakciją pasiekė nemaloni žinia: daugelis Kabelių aštuonmetės mokyklos septintos klasės pionierių lanko bažnyčią.

— Ar tai tiesa, pionieriai? Štai ką aš noriu sužinoti, — pasakiau.

Atsistojo pionierių būrio tarybos pirmininkė Jonutė Makarevičiūtė.

— Mūsų būrys kovoja už tai, kad pionieriai nelankytų bažnyčios. Sekmadieniais mišių metu mes mokykloje organizuojame įvairias priemones...

Staiga Jonutė nutilo. Gal jos žodžių sriautą sustabdė kitų pionierių žvilgsniai? O gal ji pati pagalvojo: "Ką aš čia tauškiu? Juk išsisukinėju".

Ji nuleido galvą. Jos akyse pasirodė ašaros. Ir Jonutė jau nuosirdžiai prisipažino:

— Daugelis mūsų būrio pionierių sekmadieniais eina į bažnyčią. Ir aš einu.

— O kodėl? — paklausiau. — Nejaugi tu, Jonute, tiki į dievą?

— Ką jūs, ką jūs! — atsistojo draugovės tarybos pirmininkė Onutė Grigaitė. — Tikėtai mes netikime, bet bažnyčią lankome.

— Ir poteries ten kalbate, ir klūpote, ir žengnojatės?

— Aha...

— Bet kodėl visa tai darote, jeigu netikite?

— Aš jums atvirai viską papasakosiu, — pažvelgė man į akis Onutė. — Štai aš irgi dažnai nueinu į bažnyčią. Vyresnis brolis, aštuntokas Romas, neina, o aš einu. Mama varo. Romui nieko nesako, o man, kai tik sekmadienis, tai ir šaukia: "Renkis, į bažnyčią laikas".

— Ar tu bandei priešintis? Ar bandei paaiškinti mamai, kad bažnyčia ir pionieriškas kaklaraištis — du nesuderinami dalykai?

— Bandžiau.

— Ir vis vien varo?

— Varo.

— Prievarta?

Onutė žiūri į žemę:

— Liepia, tai ir einu.

Kažkas iš klasės tarė?

— O jeigu mama tau lieptu vogti? Ar vogtumei?

Klasė suprunkstė. Bet greitai nurimo: pokalbis rimtas, ir juokams čia ne vieta.

— Tau, Onute, ir kitiems septintos klasės pionieriams greitai sueis po keturiolika metų, — pasakiau, norėdamas gražinti pokalbį į ankstyvesnę vagą. — Ar tu stosi į komjaunimą?

— Būtinai! — Onutės akys sublizgėjo.

— O kaip bus tada? Ar ir tada šešias dienas per savaitę būsi vienokia — gera mokinė, aktyvi visuomenininkė, šokėja, dainininkė, o septintą dieną, sekmadienį, — bėgsi į bažnyčią bučiuosi geležinį kryžį...

Nusviro Onutės galva. Tiesaus atsakymo į šį klausimą taip ir nesulaukiau. Nei iš jos, nei iš Jonutės, nei iš kitų septintokų.

Ir štai sėdžiu prie rašomojo stalo, galvoju.

Kodėl jūs, Kabelių aštuonmetės mokyklos septintokai, nesuprantate, kad jūsų kelias

turi būti tiesus? Kodėl jūs veidmainiaujate? Sekmadieni, eidami į bažnyčią, jūs nesirishate raudonuosius kaklaraiščius. O juk tai reiškia, kad jūs atsisakėte tų idealų, kuriems prisiekėte, duodami iškilmingą jaunojo pionieriaus pasižadėjimą. Jūsų būrys vadinasi Pavliko Morozovo vardu. Bet tarp jūsų nėra nė vieno tokio ryžtingo, kaip Pavlikas, kuris mamai ar tėvui pasakytų:

— Aš — pionierius! Aš negaliu trypti savo raudonojo kaklaraiščio!

Susimąstykite, vaikai!

* * *

Redakcija kviečia visus savo skaitytojus pratesti pokalbį, pradėtą straipsnyje "Susimąstykite, vaikai!" Tikriausia ir kituose būriuose, kitose draugovėse taip pat yra vienas kitas pionierius, kurį mama, bobutė ar tėvelis dar veričia lankyti bažnyčią, moko poterių, nori įtikinti, kad yra dievas. Štai ir papasakokite kabeliečiams, kaip jūs su tokiais reiškiniiais kovoja, ką darote, kad visi vaikai augtų tikrais ateistais.

*Iš "Lietuvos pionieriaus"
1964 m. vasario 12 d.*

Nežinia, kiek teisingi yra laikrašty minimų pionierių prisipažinimai, jog jie patys netiki, o į bažnyčią eina tik tėvų varomi. Komunistai be perstojo varo propagandą, visą kaltę versdami ant tėvų, o vaikai tokiu pat būdu įpratę teisintis, tačiau visu tuo netiki nė toks komunistų pedagogikos autoritetas kaip B. Bitinas (žr. sek. puslapio iliustraciją ir citatą).

Laikrašty pradėtos diskusijos vystėsi sekančiai:

Taip, aš perskaičiau straipsnelį "Susimąstykite, vaikai!" ir prisiminiau Labūnavos aštuonmetę mokyklą... Prieš ke-

letą metų ir Labūnavoje niekam nebuvo paslaptis, kad kai kurie moksleiviai lanko bažnyčią. O Kęstutis Kardauskas visai nesislėpdavo. Beveik kiekvieną sekmadienį jis kartu su mama (o dažnai ir vienas) eidavo į bažnyčią... Jei-gu religinės šventės pasitaikydavo šokią dieną, Kęstutis net į mokyklą neateidavo. Draugai žiūrėjo į jį ir stebėjosi. Bandė gėdinti, juokdavosi. Gėdinamas jis nuleisdavo akis, prikašdavo lūpą, bet tylėdavo. Tik kartą Kęstutis prasiarė:

— Mama prigrasė, kad...

— O tu pats? — nesuprato draugai.

— Ką aš... — vapėjo jis, vos sulaikydamas ašaras.

Ir tuo labiau buvo gaila, kad Kęstutis geras, stropus vaikas.

Pionierių organizacija būtų galėjusi didžiulis dar vienu jaunuoju leniniečiu, bet draugai negalėjo jo priimti.

Tačiau visa tai buvo prieš kelerius metus. Tada pasitaikydavo, kad į bažnyčią eidavo net pionieriai. Draugų prispirti, jie irgi aiškindavosi, jog netiki, tik bijo tėvų. Bet ar čia būdavo kalti vien tėvai? Ar vien barimo vaikai išsigąsdavo? Draugovės taryba pati paprašė, kad jiems leistų įsteigti ateistų būrelį. Iš pradžių į būrelį įstojo aktyviausi, labiausiai apsiskaitę pionieriai. Paskui jie ėmė judinti ir abejojančius.

— Ar tu skaitei tokią knygą? — priėjo kartą pionieriai ir prie Kęstučio. Kęstutis perskaitė pasiūlytas knygas. Po kiek laiko draugai vėl užkalbino jį: — Ateik į būrelio užsiėmimus, ten išgirsi, ko iki šiol nežinojai.

O abejojantiems pionieriams būrelio nariai tiesiog pasakydavo:

— Būk malonus, lankyk būrelį. Tau reikia.

Būrelyje buvo ko pasimokyti. Čia užsiėmimai — tai ne sausas straipsnių skaitymas, ne vadovės pasakojimai. Pionieriai patys pasirenka temas, patys pasiruošia (žinoma, ne be vadovės pagalbos), po to veda gyvus, atvirus pokalbius, ginčijasi su abejojančiais. Mokslo žinios ne taip sunkiai laužo prietarus.

Greitai į būrelio užsiėmimus vaikų nereikėjo nė kviešti. Pasiklausyti disputų, pasiginčyti ateidavo vos ne visa mokykla.

Dabar retenybė, jei kuris nors vaikas nueina į bažnyčią. Tačiau gal dėl to buvo dvigubai skaudžiau, kai kalėdų rytą vaikai pamatė iš bažnyčios išeinančią pionierę Danutę Plaučiūnaite. Ir skaudu, ir pikta, ir gėda.

— Išdavikė! Silpnavalė! — pasitiko Danutę draugų balsai.

Danutė bailiomis akimis apžvelgė draugus.

— Aš tik kartą... — bandė pasiaiškinti ji. — Mama...

Bet draugams tai nebuvo pasiaiškinimas. Draugai jos paklausė griežtai, principingai:

— Jei tu netiki, tai koėjai? Juk vis tiek kitą kartą turėsi atsisakyti. Tai kodėl ne šiandien? Kodėl ne iš karto?

Taip, pionieriai teisūs. Danutė nepagalvojo, kiek ji pakenkė pionieriams šiuo "vienu kartu". Gal kiti vaikai dabar mažiau tikės pionierių tvirtumu, principingumu? Jie dabar galės sakyti, kad pionieriai šneka viena, o daro kita. Gal būt, net mažiau tikės ateistų darbu. Argi tai ne skaudu? Teisūs buvo draugai, kad smerkė Danutę. Teisūs, kad reikalavo, jog ji pasirinktų galutinai — su pionieriais ar su prietarais.

*"Iš Lietuvos pionieriaus",
1964 m. vasario 22 d.*

Diskusijos buvo užbaigtos keliais vaikų pasisakymais ir pionierių pamokymu:

"Išvysiu iš namų už tai, kad neklausai ir nenori eiti išpažinties".

"Mane išbarė ir pažadėjo iškaršti kailį už pasakymą, kad netikiu į dievą ir į bažnyčią eiti nenoriu".

"Į bažnyčią nueinu dėl tėvelio ir mamytės, kad jie nesibartų. Aš žinau, kad religija temdo žmogui akis. Bet ką daryti, jeigu tėveliai liepia tikėti dievu?"

Tai kelios ištraukos iš "Lietuvos pionieriaus" redakcijai atsiųstų laiškų, kuriuos parašė mokiniai, atsiliepdami į straipsnį "Susimąstykite, vaikai!" Šių laiškų autorių, kurie sakosi esą nereliginiai, bet juos tėveliai verčia eiti į bažnyčią, prašo neskelbti jų pavardžių ir duoti patarimą, kaip elgtis.

Brangūs vaikai! Atsakymas jau buvo duotas laikraštyje. Ir jis gali būti tik vienas. Reikia elgtis sąžiningai. O elgtis sąžiningai — tai reiškia nemeiluoti, neveidmainiauti, veikti ryžtingai ir drąsiai, įtempus visas valios jėgas, kovoti už savo teisingas ateistines pažiūras.

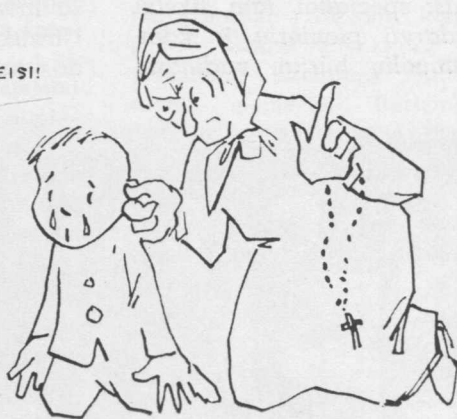
Tai nelengva. Kartas net labai sunku. Tačiau tai vienintelis teisingas kelias.

O kaip nustatyti, kas gera ir kas bloga? Kartais tai padaryti būna iš tikrųjų nelengva. Jeigu jums, vaikai, pasitaiko toks klausimas, visada prisiminkit mokyklą, mokytojus. Jeigu mokykla sako, kad mokinio poelgis geras, tai galite būti tikri, kad taip ir yra. O štai jeigu mokykla mokinio poelgį smerkia, toks poelgis blogas.

Iš "Lietuvos pionieriaus", 1964 m. balandžio 8 d.

277 - 279 psl. diskusijos rodo, kaip kolektyviniu spaudimu mokinių tarpe siekiama 1) likviduoti bet kokią religinę praktiką ir 2) išgauti viešą — nors ne visada nuoširdų netikėjimo išpažinimą. Kolektyvinis spaudimas dažniausiai vyksta religijos ir ją išpažįstančiųjų pašiepimu ir niekinimu — dažnai tai būna efektinga, bent išoriniai. Tačiau neretai patys komunistai nustemba, kai net perėjusieji visą ateistinio auklėjimo sistemą, jau suaugę, atpažįstami kaip tikintieji. Tai rodo, kad jau mokykloje nemaža mokinių dėl ramybės renkasi ir pionieriaus kaklaraištį ir... tikėjimą.

— NIEKUR IS CIA NEISI!

Įprastinės komunistų propagandos iliustracijos prieš tėvų religinę įtaką vaikams: vaikai vaizduojami vyresniųjų prievartaujami atlikti religines apeigas (viršutinė paimta iš "Jaunimo Gretų", 1964 m. 10 nr., o apatinė — iš "Lietuvos pionieriaus", 1964, 16 nr.). Tačiau visu tuo netiki nė toks komunistų pedagogikos autoritetas, kaip B. Bitinas (žr. "Tarybinį mokytoją", 1964 m. liepos 23 d.):

"Neteisinga būtų sakyti, kad vaikai atlikinėja religines apeigas vien tėvų ar kitų vyresniųjų šeimos narių verčiami".

Darbo našumui pakelti bei ateistinei propagandai skleisti kolūkiuose ir mokyklose naudojamas organizuotas kolektyvinis spaudimas: specialiai tam tikslui sudaryti pionierių ir komjaunuolių būriai, vadinami

agitbrigadomis, ruošia pašaipos satyrinius parengimus. Šis jų darbas vadinamas agitmenine veikla; joje yra daug agitacijos, bet mažo meno. Apačioje keletas ištraukų iš Lietuvos spaudos tai veiklai pavaizduoti.

aštuonmetės ateistais. Apžiūrėję parodą, visų trijų mokyklų ateistai pasidalijo mintims apie ateistinį darbą savo mokyklose. Sekančią dieną prie parodos stendų buvo suorganizuota ateistinė spalvukų popietė "Netikėk!". (Rašo

ATEISTINĖ PARODA

*Tave gerbti? Už ką?
Ar tu bent kartą bedaliui
Skausmą sušvelninai?
Ar tu bent syki nušluostei
Kenčiančiam ašarą? —*

Šiais Gėtės žodžiais Kauno 1-osios mokyklos - internato ateistai pradėjo ateistinę konferenciją "Po kryžiaus našta".

Konferencijoje dalyvavo V-VIII klasių mokiniai ir mokyklos - internato pedagogų kolektyvas. Rengimo tikslas buvo atskleisti reakcinį katalikų bažnyčios vaidmenį istorijos vystymosi eigoje. Mokinių amžiui prieinamais žodžiais papasakojau apie krikščionybės atsiradimą ir jos nueitą kelią žmonijos istorijoje. Apie krikščionybės formas mokiniai

skaitė referatus. Mūsų svečias drg. V. Ruzgas papasakojo mokiniams apie savo vaikystę ir mokslo metus buržuazijos valdymo metais. Konferenciją baigėme Just. Marcinkevičiaus eilėraščiu "Nekaltink manęs".

Šios konferencijos tęsinys buvo paroda "Tiesa apie religiją". Parodą sudarė 30 stendų, kuriuose atskleista žmogaus išsivystymas, religinės minties atsiradimas ir formavimasis žmonių sąmonėje. Stendai: "Šventoji inkvizicija", "Dvasininkai fašistinės reakcijos metais", "Dievo išakymas — nežudyk" ir kiti, atskleidžią katalikų bažnyčios tikrąjį veidą.

Pirmąją parodos atidarymo dieną mokyklos - internato ateistai susitiko su 3-osios mokyklos - internato ir 2-osios

Kauno I-osios mokyklos - internato ateistų būrelio vadovė, "Tarybinis mokytojas" 1965 m. sausio 24 d.)

ATEISTINĖ AGITBRIGADA

Šiais mokslo metais (Kauno 4-oje vidurinėje) mokykloje įsteigtas ateistų klubas. Siekiant ateistinės propagandos masiškumo, mokyklos komjaunimo organizacija išpareigojo siekti, kad visi VIII - XI klasių mokiniai būtų aktyvūs ateistai, išijungtų į ateistų klubo darbą... Ateistu aktyvistu tampa tas, kuris parašo bei apgina ateistine tema referatą arba literatūrinį vaizdelį, užima 1 - 2 vietas už ateistinės vaizdinės agitacijos priemones mokyklos parodose, dalyvauja ateistinėje agitbrigadoje. Ateistų klubo aktyvą sudaro

Dirbdama mokykloje - internatė direktoriaus pavaduotoja auklėjimo reikalam, nuolat lankau užklausinio darbo renginius. Įsitikinau, kad kol kas ne kaip pavyksta ateistiniai užsiėmimai. Juose paprastai būna daug dirbtinumo, moralizavimo, bereikalingo mokinių kamantinėjimo.

Kauno II pagalbinės mokyklos — internato direktoriaus pavaduotoja
“Tarybinis mokytojas”, 1965 m. sausio 7 d.

30 mokinių; tai geriausi mokyklos propagandistai, skaitovai, karikatūristai... Klubo veiklą pagyvina ateistinė agitmeninė brigada... Mokytoja J. Česnienė agitmeninei brigadai parašė idomius scenarijus, pavyzdžiui: “Interviu su ragana”, “Gyvenimo šiukšlės” ir kt. (“Tarybinis mokytojas”, 1964 m. gruodžio 3 d.).

ISJUOKIA SILPNADVASIUS

Ateistai žino, kad jų mokykloje prietaringų vaikų nedaug. Bet, žiūrėk, per religines šventes ir vienas, ir kitas kartu su tėvais nueina į bažnyčią. Per adventą ir gavėnią irgi būna tokių, kurie neateina į moksleivių pasilinksminimus. Rodos, kas čia blogo? Bet bloga jau tai, kad toks moksleivis pamiršta principą: nors tu į bažnyčią nueini tik vieną kartą per metus, kunigai tave jau laiko “tikinčiu”. Tu tuo terši visų moksleivių vardą.

Jaunieji ateistai visas jėgas sutelkę kovai su tokiais “svyruonėliais”. Ypač čia gerai darbuojasi satyrinių plakatų ir šūkių leidėjai (ateistų būrelyje yra atskira vaizdinių priemonių gaminimo sekcija). Savo plakatuose, karikatūrose jie išjuokia silpnadvasius, bijančius užgauti prietaringuosius. (Lietuvos pionierius”, 1963 m. spalio 19 d.)

PRIEŠ ŠIKŠNOSPARNIUS

Klaipėdos rajono Lapių aštuonmetės mokyklos moksleiviai labai susidomėję žiūrėjo savo bendraklasių pastatytą

vieno veiksmo pjesę “Tokia dievo valia”... Žiūrovai ne tik kvatojosi iš apsimetėlių švenčių — kunigo ir davatkų — bet ir pamatė jų savanaudiškumą, didelę neapykantą žmogui.

Dabar mokyklos ateistai ruošia stendą “Sutana nuplėšus”. Piešiniai ir laikraščių bei žurnalų iškarpos išjuokia religiją, atskleidžia kulto tarnų tikrąjį veidą. Moksleiviai rūpestingai renka medžiagą šiam stendui. (Mokytojas, “Lietuvos pionierius”, 1963 m. kovo 20 d.).

NE VISI AKTYVŪS

Rūpintis kovingų ateistų ugdymu pradėjo ir komjaunimo organizacija. Visose komjaunimo grupėse vyko susirinkimai, kurių metu buvo mąstoma, koki darbą gali atlikti mokiniai, ateistiškai auklėdami kolūkiečius. Reikia pasakyti, kad šių susirinkimų metu ne visi buvo aktyvūs. Buvo mokinių, linkusių daugiau tikėti religingų tėvų, negu mokytojų žodžiais. (Iš aprašymo apie Lenkimų kolūkių Skuodo rajone, “Tarybinis mokytojas”, 1964 m. spalio 1 d.).

ISPLĖŠĖME IŠ DAVATKU

Sužinome, kas eina ruošti pirmajai komunikai ir atkakliai dirbame su tais mokiniais bei jų tėvais. Praėjusią vasarą keletą mokinių tiesiog išplėšėme iš davatkų rankų. (Vidurinės mokyklos mokytoja, “Tarybinis mokytojas”, 1964 m. birželio 7 d.)

ATEISTINIS VAKARAS

Noriu tik parašyti, kaip mes šturmovome religinių prietarų tvirtovę. Užsimojome, žinai, iš karto plačiai: “Ateistinis klausimų - atsakymų vakaras” — prikalėme skelbimų lentoje didelį popierių. Susirinko žmonių — salė linguoja. Priešakinėse eilėse — klebonėlio aktyvas. Mes plušam, aiškinam, net prakaituodami demaskuojam religinių prietarų žalą, o davatkėlės iš vietų replikomis bado.

Ir žinai, koks tų mūsų pastangų rezultatas? Atsistojo kolūkietis Pranas Zaveckas ir išdrožė: “O aš tikėjau ir tikėjau”. Moterėlės kone ant rankų jį iš salės išnešė...

Nepavyko mums su tuo klausimų - atsakymų vakaru, bet rankų nenuleidome. Pradėjome su žmonėmis kalbėtis pavieniui, individualiai, pasitelmėme į talką Kauno politechnikos instituto ateistus. Jų pademonstruoti “stebuklai” daug ką paskatino pagalvoti, ir mūsų žodžiai jau neatsimušdavo kaip žirniai į sieną. Kokie vaisiai? Girtis nenorime ir neturime labai kuo, bet dabar religinių švenčių metu netrūksta darbininkų brigadose, o mokyklose — mokinių. Gi anksčiau apie tokias šventes mes ir be kalendoriaus sužinodavome iš tuščių suolų klasėse... (“T. M.”, 1964 m. lapkričio mėn. 7 d.)

Perskaičius jaunųjų ateistų klaidios “veiklos” aprašymus, tenka pilnai sutikti su direktoriaus pavaduotoja (žr. šio psl. citatą viršų).

Dėl moralinio prievartavimo ir stiprios propagandos žmonėms sunku nepasiduoti ar bent savo religinius įsitikinimus nenuslėpti. Daugelis apsisprendžia neišsiduoti tik, kad tik būtų palikti ramybėje. Tačiau yra tokių, kurie drąsiai viešai išpažįsta savo įsitikinimus. Apie juos sovietinė spauda paprastai nerašo, o jei parašo, tai tik iš būtino reikalo ir pristatydama juos kaip "fanatikus". Žemiau talpinau straipsnį, pavadintą "Nejaugi pasiduosit?", ("Tarybinis mokytojas", 1964 m. I pkr. 19), raginęs mokytojus ateistiškai paveikti vieną tokią "fanatikę", kuri save vadina objektyvia idealiste. Net pro iškraipymų tankų šydą atsiskleidžia giliai tikėjimu įsisąmoninusios abiturientės šviešus charakteris.

— Štai ir nušvietėte pagrindinį filosofijos klausimą, — pastebėjau, išgirdęs abiturientės Pranės Barauskaitės atsakymą į savo klausimą. — O kokia jūsų asmeninė nuomonė apie tai?

Pranė, kaupdama mintis, minutę nutilo. Lūkuriuodamas, kol ji prabilo, prisiminiau trumpą šio pokalbio istoriją. Prieš gerą valandą, šnekučiuodamas su Panevėžio rajono Miežiškių vidurinės mokyklos pedagogais, išgirdau, kad vienuoliktą klasę lankanti Pranė Barauskaitė laiko save "objektyvia idealiste". Kai dėl kitų trijų Pučekų kolūkio nario Povilo Barausko vaikų, besimokančių šioje mokykloje, tai jie savo pažiūras nusako kur kas paprasčiau, atvirai pasisakydami esą "katalikai". Mat, jiems iki vienuoliktos klasės dar toli, apie filosofiją supratimo neturi...

Išgirdęs tokius dalykus, pasiprašiau leidžiamas pasišnekti su vienuoliktokais. Jau nuo pirmųjų žodžių kibome į visuomenės mokslo problemas, ištraukėme į gyvą šneką. Pranė, visai nenučiuokdama, kad ja domiuosi, irgi pradėjo da-

lintis mintimis, ką skaičiusi vadovėlyje, iš mokytojos girdėjusi. Prisiminęs mokytojų nuomonę apie šią merginą, nepatikliai klausiausi jos teisingų samprotavimų ir galiausiai pateikiau jau aukščiau minėtą klausimą. Įdomu, ką išgirsiu, labai įdomu.

— Jei jau kalbėti apie mano nuomonę, tai ji štai kokia. Sakote, materija pirminė. O iš kur ji atsirado, ta materija? Išeina, kad iš nieko. Čia jau atsiprašau: nieko iš nieko nesukursi. Laikau, va, rankose knygą, tai bent žinau, iš ko ji padaryta. O kai dėl materijos, tai pasakysiu tiesiai — ir ją pačią kas nors sukūrė.

Viskas buvo aišku: tas "kas nors" ir yra dievas, arba, kaip išsireikštų labiau kvalifikuoti "objektyvieji idealistai", absoliuti dvasia, absoliutas, demiurgas ir pan. Tik buvo neaišku: kaip iki šito galima prieiti, gyvenant tarybinėje visuomenėje, mokantis tarybinėje mokykloje, ruošiantis gauti vidurinio mokslo baigimo atestatą? Kiek leido laikas, stengiausi ir tai išsiaiškinti.

Pranė augo tokioje šeimoje, kurioje suabejoti dievo buvimu būtų baisiausia šventvagystė. Mama jai kasdien kalė, kad ne mirtingojo žmogaus protui perkrimsti dangiškas tiesas. Kas kitaip mano — bedievis. Betgi tikrojo tikėjimo šarvai apsaugosią nuo paklydimų. Žinia, kartais prisieis šokti taip, kaip mokytojai groja, šnekėti, kaip jie nori. Bet tai tik dėl pažymio. "O širdyje mano duktė visada nešios dievą ir darys taip, kaip aš noriu", — į akis mokytojams išdrožė fanatiška Pranės mama. Kaip tarė, taip ir padarė. Sekmadieniais Pranei mokykloje ji nė akių parodyti neleidžia. Kartą, kai Pranė į sekmadieninę talką kolūkiui išsiruošė, mama ją tiesiog iš mašinos kėbulo ištempė ir namo parsivarė. Mokyklos vadovai, mokytojai bandė šią moteriškę sugėdinti, tačiau buvo pavaišinti tokiais žodeliais, kad tik bejėgiškai rankas nuleido. Niekam nė į galvą neatėjo pasiūlyti į pagalbą Pučekų kolūki, užkirsti kelią keturių vaikų dvasiniam žalojimui šeimoje. Priešingai, mokykla padarė išvadą, kad su tokiais, kaip Pranės mama, iš viso nėra ko prasidėti, nėra ko veltui burną aušinti. Apie tai liudija kad ir tas faktas, jog dabartinė XI klasės vadovė nė nebandė Pranės mamos įtikinėti, jog ji vaikus gadinanti. Tiesiog keista, kad kolūkio aktyvas, dešimtys mokytojų "supasavo" prieš šią šeimą ir paliko jai neribotą laisvę toliau žaloti vaikus.

Dar keisčiau, kad ir vienuoliktokę Pranę jau, atrodo, ruošiamasi įrašyti į nepataisomų

jų sąrašą. Teiraujantis mokytojų apie šios abiturientės gyvenimą, iš mokytojų kambario kampo pasigirdo abejingas atodūsis: "Tiek jau to. Baigs mokyklą — pati susipras". Atseit, tegul jos tolesniu auklėjimu užsiima kas tik nori — aukštoji ar specialioji vidurinė mokykla, būsimoji darbovietė...

Netvirtinu, kad su Prane mokytojai anksčiau nedirbo. Jos klasės vadovė tikrai ne kartą šnekėjosi su ja pasaulėžiūros klausimais, tačiau mokytojos žodžiai kaip žirniai į sieną atsimušę ir išankstinį Pranės nusistatymą religijos naudai, ir nenorą domėtis ateizmo problemomis, akla pasiklovimą religijos dogmomis. Darbo su Prane vargus patyrė ir šių eilučių autorius. Palyginti nesunkiai pavyko ir ožio ragą suriesti vienintelį mergaitės dievo buvimui įrodyti pateiktą argumentą — "niekas iš nieko neatsiranda", tačiau po ilgoko pokalbio mergina anaip tol neatsisakė prietarų, nors akiai ir neargumentuotai, bet vis tik laikėsi savo. O vis dėlto dirbti su ja galima ir būtina, dirbti nuolatos, kasdien, žingsnis po žingsnio griauti fanatiškumo užkardas. Ir dirbti ne vien klasės vadovei, o visiems mokytojų kolektyvo nariams.

Štai kad ir mūsų diskutuotas klausimas apie pagrindinį filosofijos klausimą. Juo jau seniai turėjo užsiimti visuomenės mokslo mokytoja. Juk dar anksčiau, gavusi ketvertą už materialistinį istorijos supratimą, Pranė po to nedviprasmiškai pareiškė, kad ji asmeniškai istoriją suprantanti

idealistiškai. Tad ir reikėjo visus klases mokinius įtraukti į ilgą diskusiją su drauge, padiskutuoti su ja ne kartą kitą, kas ir buvo padaryta, o dešimtis kartų, nepaliekant iš jos skurdžių "argumentų" akmens ant akmens. Juo labiau, kad Pranė, kaip teigia jos klasės vadovė, turinti ir daugiau dievo buvimo "irodymų". Priėjusi ji kartą prie mokyklos direktorės S. Labašauskienės ir tiesiai į akis paklaususi:

— Ar tiesa, kad jūs savo vaikų nekrikštijote?

— Nekrikštijau, — sutiko direktorė. — O kas?

O štai kas. Pranė įsitikinusi, kad ir komunistai, ir komjaunuoliai, ir mokytojai — visi tik dedasi netikintčiais, o širdyje laiko dievą. Kunigėlio pamokslai, davatkėlių išvedžiojimai ją aprūpino vienu kitu faktu apie pavienių tarybinių žmonių veidmainiavimą religijos atžvilgiu. Tų pačių žmonių padedama, pavienius, išimtinis faktus ji apibendrinu ir pritaikė visiems be išimties žmonėms. Tai pavyko tik todėl, kad mokykla, matyti, pabijojo kelti į viešumą atskiras mūsų gyvenimo negeroves, duoti teisingą įvertinimą netikusiems tarybinių žmonių poelgiams, priešpastatyti jiems gero pavyzdžio jėgą, tikrąjį principingumą. Todėl atsitiko taip, kad gyvenimo šiukšlės Pranė išvydo, o aukso pastebėjo tiek mažai, kad šiukšlės viską užgožė.

Ir dar vienas "argumentas". Pranė laiko, jog tikėjimas žmogui padeda, jį išaukština, tobulina, net ligas padeda nugalėti. Tai irgi puiki tema

Juk ne paslaptis, kad ir šiandien net vyresnėse klasese rasime mokinių, galvojančių, jog religija saugo žmogų nuo pikto, nuo blogų poelgių, daro jį moralishkai tvirtesnį ir pastovesnį.

"Tarybinis mokytojas", 1964 III 4.

ateistų būrelio narių diskusijai su tikintčia drauge.

Užsiminus kartą apie ateistų būrelį, norisi pridurti, kad be reikalo mokytojai su tikintčiais Barauskų šeimos mokiniams daugiausia šnekasi patys, be reikalo nepanaudoja šiam darbui ateistų būrelio narių. Juk Pranė ne kartą yra mokytojams atšovusi: "Kalbat taip, kaip jums reikia". O jei i ši darbą ištrauktų ir klasės komjaunuoliai, ir ateistų būrelis, subyrėtų dar vienas Pranės "argumentas".

Galiausiai, negalima taikstyti su tuo, kad, diskutuodama su mokytojais, Pranė remiasi daugiausia iš palėpės ištrauktų katalikiškų žurnalų "išmintimi", girdėtų pamokslų nuotrupomis, davatkėlių tauškalais. Tuo tarpu mokslinio ateizmo veiklą ji neskaito. Štai klasės kampe stovi veiklų ir brošiūrų, skirtų istorijos ir visuomenės mokslo mokymuisi, spinta. Prie jos Pranė nesiartina. O reikėtų pasi-stengti, kad ji neapsiribotų vien vadovėliais, kad jos sąmonę dažniau praplautų tarybinis tiesos žodis.

*Iš "Tarybinio mokytojo",
1964 m. lapkričio 19 d.*

*"Vėlinės ir dar esi komjaunuolė".
("Jaunimo Gretos", 1963, 8 nr.)*

STUDENTAI: APSISPRENDE KOMJAUNUOLIAI?

Pagrindinis aukštosios mokyklos uždavinys yra ruošti būsimus specialistus įvairioms liaudies ūkio ir kultūros šakoms... Bet būti geru savo srities žinovu siaurąją prasme dar maža. Svarbu, kad jaunas specialistas pats būtų aktyvus komunizmo statytojas ir kitus mokėtų įkvėpti pasiaukojimo darbui komunizmo vardan. Užtat aukštoji mokykla turi ne tik ruošti aukštos kvalifikacijos specialistus, bet ir formuoti jų mokslinę pasaulėžiūrą, pagrįstą marksizmu-leninizmu... Geras specialistas gali būti tik tas žmogus, kuris kartu yra aistringas propagandistas viso to, kas nauja, pažangu... ("Komunistas", 1962 m. rugpiūtis).

Iš studento padaryti ne tik specialistą, bet ir komunistinį propagandistą siekiama paskaitomis, studijomis, privalomais ateistiniais kursais bei komjaunimo organizacija, nes "kolektyvas lemiamai veikia kiekvieną studentą".

Eilė metų Žemės ūkio akademijoje dėstomas mokslinio ateizmo pagrindų kursas, kuriame didžiausias dėmesys skiriamas mokslo ir religijos kovai, ateistinio darbo metodikai ir uždaviniams. Bet dar nedidelis skaičius mūsų auklėtinių, po to, kai jie baigia akademią, dirba ateistinį darbą kaime. Teko rimtai pagalvoti ir apie ateizmo kurso dėstymą. Anksčiau, baigdami kursą, studentai rašydavo referatus ir laikydavo įskaitas. Tačiau referatai būdavo kom-

piliuoti, nurašyti iš brošiūrų. Šiais metais mes įvedėme darbus, kurie parodytų asmeninį studentų požiūrį į religiją, jų pažiūras į būsimą jų ateistinį darbą kolūkiniame kaime. Įdomiai studentai parašė darbus "Kaip aš nustojau tikėti", "Mano kelias į ateizmą" ir pan. (ten pat).

Iš brošiūrų šį kartą nurašyti nebuvo galima, tačiau pateikti standartiniai atsakymai į šią visiems tikėjimo nustojimą suponuojančią užduotinę temą rodo, jog ir čia kolektyvinis spaudimas "lemiamai veikia kiekvieną studentą", kas rodo nebūtinai visus praradus tikėjimą, bet "iš būtinybės" visus į tą klausimą atsakant "pagal užsakymą", nes be patenkinamo pažymio ateistiniame kurse negalima mokslą užbaigti. Kaip kolektyvinis spaudimas veikia ir kaip studentai iš tikro yra apsisprendę, rodo šis faktas: nors 96% akademijoje studijuojančiųjų priklauso komjaunimui, straipsnio autorius liudijimu, "dar nedidelis skaičius mūsų auklėtinių, kai jie užbaigia akademią, dirba ateistinį darbą kaime". Ar tai nesako, kad jų didelė dauguma nori tapti tik specialistais, o ne propagandistais? Ar tik ne dėl to jie tampa komjaunuoliais, nes jais turi tapti, ir rašo temas "Kodėl aš nebetikiu", nes jiems užduota rašyti? Pagaliau, ar tai neįrodo idėjinio prievartavimo nesėkmingumą?

Ateizmui *skleisti reikia propagandistų*. Okupuotoje Lietuvoje jų nėra daug. Neatsiranda jų daug nei tarp aukštuosius mokslus baigusiųjų, kurie perėjo per visą ateistinio švietimo sistemą. Žemiau talpiname atpasakojimą, įtaigojantį, jog tikintis, geras, sąžiningas inteligentas, bet ne propagandistas, yra tik pusė žmogaus. Charakteringa, kad rašinys tilpo jaunimui skirtame laikraštyje.

Jonas Einoris atvažiavo į Kavarską tiesiai iš Kauno Medicinos instituto ir iš karto užsirekomendavo kaip kruopštus, tylus, sąžiningas ir stropus darbuotojas. Per eilę metų niekas neprisiminė, kad Einoris kada nors būtų atsisakęs priimti ligonį, pasibaigus darbo valandoms, arba nenorėjęs vykti kur į kaimą dėl pūgos, lietaus arba šalčio.

Kavarskiečiai už tai jį vertina, o moterėlės, susirgusios nebenori eiti pas joki kitą gydytoją:

— Norime pas tą jaunąjį!

Ir kavarskiečiai, pasitikėdami juo, išrinko miesto tarybos deputatu.

Svarstant įvairius klausimus, neličiančius sveikatos reikalu, Einoris sėdėdavo kamputyje tylus, nežymus ir į kalbas nesikišdavo. Užtat, kai būdavo paliečiami medicininės srities klausimai, jis suaktyvėdavo. Ir vėl — užtekėdavo kalbai pakrypti į švietimo klausimus, į darbą jaunimo tarpe, ir Einoris iš karto nutildavo.

— O gal paimtum, gydyto-

jau, a? — klausdavo jį kiti tarybos deputatai. — Tamsta žmogus inteligentas, apsiskaitęs, galėtum ne vieną klaidžiojantį, užguitą prietarų, pakelti, pažadinti...

— Oi, ką jūs! — raudavo jis. — Nesuprantu aš šito darbo. Nesugebėsiu... Jūs man geriau kokią paskaitą sanhigienos klausimais...

Taryba taip ir darė — teškai paskaitas medicinos klausimais, jos irgi reikalingos.

Ir gyveno, dirbo Einoris atsiribojęs nuo jaunimo, nuo žmonių, susitikdamas su jais tik gydytojo kabinete. Ir jokia dėmelė netemdė jo gero vardo.

Prisiminiau aš šitą istoriją Kavarsko bažnyčioje, užėjęs jos pasižiūrėti. Viduje buvo prieblanda, bažnyčia tuščia, tik viename kampe meldėsi kažkoks vyriškis. Išižiūrėjau. Palinkusi galva. Palinkusi nugara. Nužemintai, vergiškai suklupusios kojos. Kumštis muša į krūtinę — mano kaltybė, mano kaltybė...

“Kokia kalčių našta paklupdė čia šitą jauną, stiprų žmogų? — pagalvojau tada. — Kodėl ieškoti paguodos jis nuėjo ne pas žmones, o čia bažnyčion?”

— Tai ir buvo jis, mūsų daktarėlis! — pasakė man miesto vykdomojo komiteto pirmininkė Veronika Stančienė, kai papasakojau jai, ką mačiau bažnyčioje. — Turi jis šitą silpnę, visi apie tai žinome. Bet šiaip tai jis geras gydytojas ir neblogas tarybinis darbuotojas!

Pirmininkės žodžiuose kaž-

kas suskamba rezonansu. Kažkas juose nesiderina. Religingas tarybinis darbuotojas? Argi yra, argi gali būti tokia žmonių kategorija — religingi tarybiniai darbuotojai?

— Tada aš netikiu! — pasakiau stačiai, kai mudu su gydytoju Einorium likome vieni jo kabinete. — Tiesiog netikiu, kad jūs religingas!

— Kodėl gi? — labai nuširdžiai nusišypsojo jis. — Aš to visiškai neslepiu — religingas.

— Bet juk tai negalimas daiktas! — sušukau. — Jūs tikite dievu?

— Tikiu.

— Ir visais kitais tikėjimo teiginiais — šventųjų užtariumu, stebuklais?

— Tikiu.

— Bet juk jūs studijavote dialektinį materializmą?

— Studijavau.

— Ir Darviną taip pat?

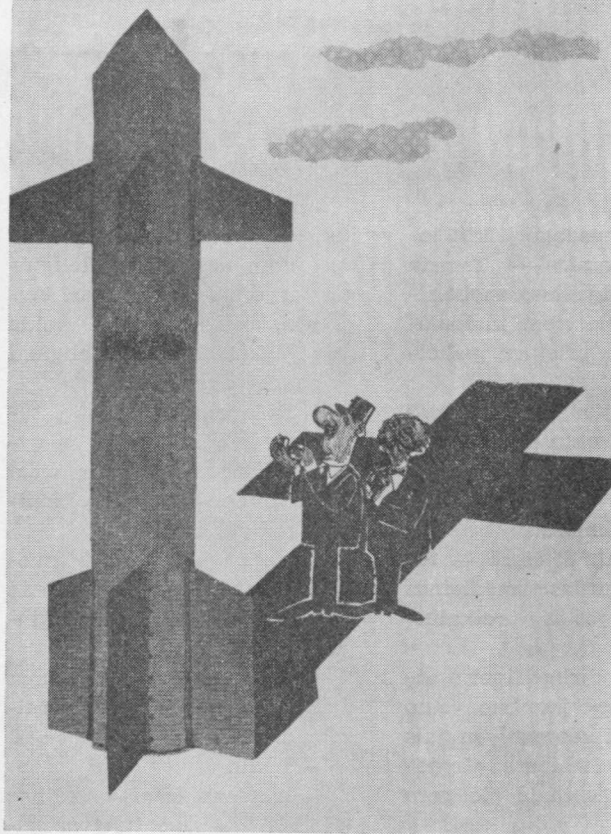
— Ir Darviną taip pat.

— Ir tikite Pavlovo teiginiais?

— Ir Pavlovo teiginiais tikiu.

Mano veidas, tikriausiai, atrodė gana kvailai, nes gydytojas atidarė gražų portsigarą ir pasiūlė man užsirūkyti. Aš atsisakiau. Kurį laiką mudu žiūrėjome vienas į kitą ir šypsojomės. Tačiau man anaip tol nebuvo linksma. Galvoje šmėkčiojo tik viena tiesa: juk negalima suderinti dvi tokias nesuderinamas sąvokas — religiją ir mokslą! Tai kas jis per žmogus?!

— Nesupraskit manęs blogai, — paprasčiau. — Aš neturiu teisės kištis į jūsų asmeniškumus išitikinimus, man tik

*Komunistų
mėgiama
propagandinė
tema —
religijos
maišymas
su politika:
Vakarų
Europos
vadaį,
de Gaulis ir
Adenaueris
kryžiaus
šešėlyje
priešais
karinę
raketą.
“Šluota”,
1963, 15 nr.*

kos melagingo išsiblaškymo naminėje, vėl klūpos prieš kryžių. Paskui tu vėl ją gydysi, vėl klijuosi nuopelnus prie savo “gero gydytojo” vardo? Juk tai fariziejiškumas, brolau! Gal būtų, pats apie tai nepagalvojai, bet visur tu nenuoširdus, ne tik čia... Tu nuodijai žmones tamsos opiumu. Tavo draugai perskaitė šimtus pasakaitų apie religinių prietarų žalą, o jaunimas pamatė tave suklupusį po kryžium ir vėl suabejojo — o gal vis tik yra dievas, jeigu mūsų daktarėlis, toks mokytas žmogus, jam meldžiasi? Ir draugų idėtas triušas pavirsta niekais... Tu žlugdai žmogaus iniciatyvą, atimi iš jo šviesaus rytojaus perspektyvą, vietoje kilniausių žmogaus moralės principų, ikūnytų Komunizmo statytojo kodekse, jam perši juodus biblijos priesakus. Vietoj šviesos tu žmogui neši tamsą... Tavo vieta tarp žmonių, priešakyje žmonių...

Štai kuria prasme tu neatlieki tarybinio inteligento pareigos, jo pareigos tarnauti liaudžiai, atiduoti jai viską, o ne pusę savęs: gydyti ne tik fizines traumas, bet ir morališkas. O tai gali padaryti tik tas, kuris tarnauja ne prietarams, o mokslui, kuris visur už šviesą, o ne už tamsą. Pusės žmogaus žmonėms neužtenka. (L. Juozėnas, “Pusė”, “Jaunimo gretos, 1962 m. gruodis).

Rašinio tezė — kad daktaras, nevaręs ateistinės propagandos, būk tai, yra kaltas dėl moters apsinuodijimo namine, taip ir nepagrindžiamas. Nerandamas sąryšis nei tarp alkoholizmo ir religijos, nei tarp ateizmo ir blaivybės — ne tik šiame rašinyje, bet nei gyvenime.

idomu kaip žurnalistui... Juk ligonius jūs gydate vaistais? Ar liepiate jiems kalbėti poterių?

Jis linksmai nusijuokė.

— Na, šiuo klausimu aš nesutaikomas. Kur medicina — ten ne vieta poteriams! O būti religingam — joks nusikaltimas. Tatai ir Konstitucija leidžia. Žinoma, kitas reikalas, jeigu aš būčiau mokytojas ar kitoks jaunimo auklėtojas, o dabar?... Žmonių gydymas ir religija vienas kitam netrukdo... Savo darbą aš atlieku gerai, galite klausti, ko tik norite...

Jis nutilo, nes į kabinetą įbėgo susirūpinusi medicinos sesuo.

— Daktare, atvežė moterį! Sunkus atvejis — apsinuodijimas namine! Daktaras Valatka kažkur išėjo, o aš...

— Atleiskite! — Einoris pasoko iš užstalės.

Išėjau.

Ilgai stovėjau prie vėsiųjų Kavarsko šaltinių ir žiūrėjau, kaip mažais kriokleliais į skersinį lataką čiurlena vanduo — amžinai gyvas, amžinai skaidrus, neišsenkantis. Stovėjau, ir nėjo man iš galvos gydytojas Einoris. Išivaizdavau jį palinkusį prie ligonės. Jos veidas išblyškęs, akys plačiai pravertos, nieko nematančios, iš burnos dvokia namine... Ir šiame vaizde buvo kažkas negero, nedoro, fariziejiško. Taip ir norėjosi pasakyti:

— Meluoji, brolau! Neisižieisk, bet meluoji. Ir pats sau, ir kitiems! Šita, apsinuodijusi moterėlė — tai tavo atsiribojimo nuo žmonių, tavo laikymosi nuošalyje auka. Tu išgydysi jos kūną. O ką duosi sielai? Jeigu nekovoji su tamsa — jai padedama. Pasveikusi moterėlė grįš namo, į savo užkampio vienodybę, ir vėl ieš-

Kokie to stipraus ir ilgalaikio ateistinio spaudimo rezultatai okupuotoje Lietuvoje?

Dar 1960 m. Maskvos laikraštis "Ogoniok" 39 nr. pastebėjo, kad Lietuvos gyventojai tebėra religingi ir lanko bažnyčias šventomis dienomis. Panašiai buvo pranešta ir per Vilniaus radiją 1961 m. gegužės 29 d.

Humoristiškai tai patvirtina ir "Epitatas antireliginių paskaitų lektoriui": "Kovojau prieš melą, kovojau prieš rojų ir leidau anūkams pakrykštauti. Man plyšo širdis, kai aš sužinojau, kad mano anūakai... pakrikštyti" ("Šluota", 1963, 15 nr.).

Visa tai rodo, kad tikinčiųjų yra dar daug, tik jų dauguma slepiasi, kad nebūtų nuolat šnipinėjami, sekiojami, spaudžiami ar net kad nenustotų savo darbo. Pas vienus tikėjimas yra asmeninis ir gilus, pas kitus daugiau tradicinis.

Pailiustruosime vienu pavyzdžiu, aprašytu komunisto mokytojo, aplankiusio savo buvusio mokinio šeimą:

Virš stalo, nuo sienos iš paveiklo į mane žvelgė rūsčiai maldaujančios nukryžiuotojo Kristaus akys. Mane paveikė ne kontrastas tarp televizoriaus ir Kristaus paveiklo. Kaip šalto vėjo gūsis vidurvasary mano šviesią nuotaiką užtemdė Kristaus žvilgsnis, tarytum priekaištaujantis šio kambario gyventojams už džiaugsmą, už šypsena, už laimę.

Nejučiom atsigrįžau į Sigitą ir Dalia, jų veiduose tikėda-

masis išskaityti tą patį, ką jaučiau aš. Tačiau jie liko tokie pat ramūs. Jie nepastebėjo nei mano staiga pasikeitusios nuotaikos, nei to pasikeitimo priežasties. Jie arba nesuvokė to, kas tiesiog nutvilkino mane, arba buvo pripratę matyti, kaip praeitis smerkiančiai žiūri į jų dabartį, ir, tikriausiai, pačių gražiausių vilčių kupiną ateitį.

Sigitas, pasirodo, niekada, net ir mokykloje, priešingai mano itikinimui, nelaikė savęs nei ateistu, nei giliai religingu. Toks jis esąs ir dabar, Dalia taip pat. Jie "šiaip sau, dėl tėvų ir žmonių akių" tuokėsi bažnyčioje, nueina į ją per didžiąsias šventes. Na, o "šventasis" paveikslas — Dailios motinos dovana, lyg ir šeimyninė, dar iš prosenelės paveldėta relikvija. Tai ir viskas, ką jie gana abejingai atsakė į mano atsargius klausimus, jeigu neskaitysiu prabėgomis mestos frazės: "Ne mes vieni tokie..."

Daurėlis žmonių, kurie atlikinėja religines apeigas, nenorėdami asmeniškai nukentėti, teisinasi, kad tai daro "dėl žmonių akių". Toks pasiteisinimas taip pat rodo tikėjimo vyraujančią nuotaiką Lietuvos gyventojuose.

Vertindami žemiau atspausdintus Šiaulių pradinės mokyklos mokinių šeimų tyrimo davinius, nepamirškime, kad ir juos veikė mėginimai slėptis ir pasiteisinti.

Ištirta 312 mokinių šeimų, t. y. pagrindinė dauguma. 96 mokinių šeimose religingu žmonių nėra ir religinė įtaka vaikams nedaroma... Sekančią grupę sudaro 74 šeimos, kurių

tėvai iš esmės atsikratę religiniais prietaisais, iš jų pusės vaikams jokia religinė įtaka nedaroma. Tačiau šiose šeimose dar kultivuojamos bažnytinės tradicijos, motyvuojant tuo, kad nenorima išsiskirti iš kaimynų. Daugelyje šios grupės šeimų gyvena religingos senelės, kurios stengiasi anūkus auklėti religine dvasia. Trečia grupė negausi, joje tik šešios šeimos... Vienam iš tėvų atsikračius religiniais prietaisais, kitas (dažniau motina) dar lieka religingas, ir šeimose vyksta idėjinė kova. Suprantama, kad tokiose šeimose nėra sutarimo ir vaikų auklėjimo klausimais... Ketvirtai grupei galima priskirti 89 šeimas, kurių tėvai religijos atžvilgiu yra svyruojantys arba indiferentai. Šie tėvai neturi tvirto nusistatymo vaikų auklėjimo klausimais. Jie nesunkiai sutinka su mokyklos reikalavimais neskiepyti vaikams religinės ideologijos... Bažnytinės tradicijos kultivuojamos visose šios grupės šeimose. Daugelyje šios grupės šeimų religine dvasia vaikus auklėja senelės.

Penktą grupę sudaro 47 šeimos, kurių tėvai yra stipriai tikintys. Šiose šeimose vaikams daroma aktyvi religinė įtaka, tėvai priešingi ateistiniui auklėjimui mokykloje. Daugelyje šeimų tėvams aktyviai talkininkauja senelės. Prieš vaikus čia susidaro stiprus religinės ideologijos frontas, kuriam pralaužti mokykla turi parodyti daug pastangų. ("Tarybinė mokykla", 1965 m. vasaris).

Aukščiau talpinti daviniai nebūtinai yra charakteringi visai Lietuvai, bet jie gali būti bent vienos vietovės pavyzdžiu, vaizduojančiu žymių grupę lietuvių šeimų

moraliniai besipriešinančių, o dar gausesnę grupę bent savo pasyvumu ir bažnytinių tradicijų užlaikymu nepritariančių komunistų suateistinio siekiam. Tad daug Lietuvos gyventojų tikėjimą sąmoningai išlaiko ir jį, net nepalankiausioms sąlygoms esant, stengiasi perduoti jaunajai kartai. Tik daugelis priverčiami tikėjimo viešai neišpažinti, kad nebūtų atleisti iš darbo, kad būtų leista jiems baigti mokslus ar kad kitaip nenukentėtų. Tad tikėjimas dažnai lieka paslėptas, kartais net po priverstinio ateizmo išpažinimu.

TIK ATSISAKIUS PRIESPAUDOS

Komunistinė revoliucijos saulė Vakarų pasaulyje jau ima leistis. Buvę Markso pasekėjai Vakarų Europoje jau atsisako tiek ekonominių, tiek pasaulėžiūrinių jo idėjų. Dingsta taip pat priešiškus religijai!: marksistų teoretikų ji pavadinta kilnia, žmogiška ir pažyvia, o krikščionybė — kilniausia žmogaus išraiška (žr. šio “L. L.” nr. 255 psl.). Braška komunizmo siekiai ir Sovietų Sąjungoje: ekonominių principų tiesiog atsisakoma, o pasaulėžiūriniai dar šiaip taip laikosi išpūsta propaganda. Kaip Pasternako atvejis rodo, net pro kolektyvinius varžtus prasiveržia nesunaikinamai gili ir religinga žmogaus individualybė. Skaudu, kad viso to akivaizdoje braškančios komunistinės sistemos palaikytojai Sovietų Sąjungoje, o taip pat okupuotoje Lietuvoje, dar bando naikinti nemirtingus žmogaus religinius polinkius, juos ciniškai tevadindami atgyvenusiomis buržuazinės santvarkos liekanomis. Iš žmogaus raudami apsisprendimo teisę, jie žlugdo patį žmogų. O žlugdydami žmogų, jie negali sukurti geresnės santvarkos. Jų žadamo žemiško rojaus sąvjonės subyra į jų pačių sukurtas kontradikcijas — jų visa eilė matėsi ir šioje apžvalgoje apie religijos sprespaudą Lietuvoje: liaudžiai pasišventusių kunigų apšmeižimas “liaudies vardu”, “mokslinis” religijos rovimas, pasiremiant prasigalvotais kunigų apkaltinimais žmonių žudynėmis, priverstinis ateistinis vaikų auklėjimas prieš tėvų valią, Bažnyčių, dvasiškių ir tikinčiųuosius piliečius ižeidžiantys veiksmai, kurie paties Tarybinės Sąjungos Komunistų Partijos Centro Komiteto 1954 m. nutarimu “prieštarauja TSRS Konstitucijai” (žr. šio “L. L.” nr. 269 psl.). Gi kovodami prieš giliai tikinčiuosius, jų vadinamus “fanatikais” ir “davatkomis”, komunistai patys išugdo tikrų ateistinių fanatikų ir davatkų kadrus. O pačiai komunistų santvarkos sistemai sužlugdžius kadais komunistų pasauliui viešpatavusius autoritetus, kaip Staliną ir Chruščiovą, kaip dar galima kitiems kaipo neklaidingus pastatyti paprastų komunistujančių mokytojų autoritetus (žr. šio “L. L.” nr. 279 psl.)? Atitaisyti tas klaidas galima tik sustabdant prievartą ir leidžiant asmenims laisvai pagal savo išitikinimus gyventi, o tautoms savarankiškai valdytis. Tik toks kelias veda į asmenų, tautų ir visos žmonijos geresnį rytojų.

NAUJI LEIDINIAI

V. Stanley Vardys (ed.) **LITHUANIA UNDER THE SOVIETS: Portrait of a Nation, 1940-65.** Contents: 1. Lithuania from Medieval to Modern Times: A Historical Outline, by Simas Sužiedėlis; 2. Independent Lithuania: A Profile, by V. Stanley Vardys; 3. Agression, Soviet Style, 1939-40, by V. Stanley Vardys; 4. Lithuania During the War: Resistance Against the Soviet and the Nazi Occupants, by Zenonas Ivinskis; 5. The Partisan Movement in Postwar Lithuania, by V. Stanley Vardys; 6. The Administration of Power: The Communist Party and the Soviet Government, by Thomas Remeikis; 7. Lithuania's Economy: Introduction of the Soviet Pattern, by Pranas Zundė; 8. Sovietized Education in Occupied Lithuania, by Vytautas Vaitiekūnas; 9. Literature and the Arts in Captive Lithuania, by Jonas

Grinius; 10. Soviet Policy Toward Religion in Lithuania: The Case of Roman Catholicism, by Vittorio Vignieri, and 11. Soviet Social Engineering in Lithuania: An Appraisal, by V. Stanley Vardys. Published by Frederick A. Praeger; New York, Washington, London. 299 pages. \$7.

Į LAISVĘ. Specialus birželio numeris 25 laisvės kovos metus paminėti. Leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai. Turinyje: "Sukakties perspektyvoje", "1941 m. tautinis sukilimas" (A. Budreckis), "Sovietinės koegzistencijos samprata" (J. Vidzgiris), "Dialogas" (K. V. Garbutas), "Baltijos valstybių istoriją "perrašinėja" ir Vakaruose" (E. Čeginskienė); detališkai informuojančios apžvalgos apie okupuotos Lietuvos politinę padėtį, kultūrinį gyvenimą, antireligines pastangas, mokyklas ir žemės ūkį.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

MARY SAVE US (Marija, gelbėki mus). The Living Testament of Faith and Courage. Specialus didelio formato Sibiro lietuvačių maldų leidinys su fotografuotu originalo tekstu ir anglų k. vertimu (vertė K. Trimakas, S. J., ir R. Sealy). Pradžioje ivairiom kalbom parašyti ivadai iš ankstyvesnių leidinių: olandų kardinolo Alfrinko, italų kardinolo Confaloniero, amerikiečių kardinolo Cushingo, argentiniečių kardinolo Caggiano, anglų Westminsterio arkivysk. Heenano, vokiečių kardinolo Fringso, kardinolo Cicognanio laiškas ir įžanga kinietišškai. 54 psl. Už auką BALFui.

Juozas Guta. **ŽILAM PLAUKUI.** Pirmasis autoriaus eilėraščių rinkinys (periodikoj rašė J. Vingio vardu). Išleido "Šaltinis". 64 psl. Kaina 6 šilingai arba 1 doleris.

MŪSU VYTIS. Dvimėnesinis skautiškos minties žurnalas. Kovas - balandis. Specialus numeris "lietuvių tautos didžios tragedijos 25-mečio prisiminimui". Medžiagą sutelkė fil. M. Naujokaitis. Turinyje: "Redde quod debes", "Kelionė į naktį" (Br. Raila), "Tautos kovos metuose" (M. Naujokaitis), "Laikinosios vyriausybės šešios savaitės" (N. E. Sūduvis) "Lietuva vokiečių okupacijoje" (K. Drunga), "Miršančiųjų garbė" (St. Žymantas), "Pogrindžio spaudos puslapiuos" (M. Minkus) ir "Skautybė okupacijų sutemo-se" (A. Raškėnas).

Mykolas Vaitkus. **ŠERKŠNO SIDABRAS.** Autoriaus 1953-54 m. poezijos derlius. Skyriai: Sieloje aušra, Ilgesio žavesy, Ūkanai tviskant, Meilėj viltis, Didžioji gėlmė. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas. 86 psl. Kaina 1.50 dol.

2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636